

Міністерство освіти і науки України

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Факультет соціальних наук та соціальних технологій

Кафедра політології

Кваліфікаційна робота

Освітній ступінь – бакалавр

На тему: «**Молодіжна політична ліва контркультура сучасності**»

Виконав: студент 4-го року навчання

Спеціальності

052 Політологія

Павлов Олександр

Анатолійович

Керівник Амельченко Н. А.

Доктор філософських наук, доцент

кафедри політології

Рецензент:

З оцінкою _____

Секретар ЕК _____

« » _____ 20__ р.

Київ – 2025 р.

ЗМІСТ:

Вступ.....	3
Розділ 1: Теоретико-методологічне підґрунтя дослідження	
1.1 Концептуалізація поняття «Нових лівих» як молодіжної контркультури, ідеології і політичних рухів та організацій.....	6
1.2 Історичний розвиток нових лівих у 60–70-х роках ХХ ст.....	12
1.3: Радикалізація та фрагментація: Червоний травень, RAF, “Червоні бригади”.....	16
Розділ 2: ідеологічні засади сучасних нових лівих політичних рухів та організацій	
2.1. «Нові ліві»: ідеологія і критика «старих лівих».....	22
2.2 Соціальна база. Пролетаріат vs Студентство.....	27
2.3 Ідеологічна платформа «нових лівих» в Україні.....	33
Розділ 3. Еволюція, сучасний стан та перспективи розвитку нового лівого руху в Україні	
3.1 Розвиток нового лівого руху в Україні.....	40
3.2. Нові ліві після Майдану та перспективи розвитку.....	42
Висновки.....	47
Список використаних джерел.....	49

Вступ

У контексті зростання участі молоді у політиці дедалі більше уваги звертається на молодіжні ліві контркультури, на їх вплив та значення для сучасного суспільства. Молодь завжди є більш чутливою до змін соціального порядку і боротьби за справедливість, схиляється до глибинних політичних реформ і радикальних політичних дій. Молодіжна контркультура, насамперед, є протестним світоглядом, що проявляється у мистецтві, стилях життя, поведінки і, навіть, зовнішнього вигляду. Однак нові ліві – це новий феномен молодіжної контркультури, що виникає у 1960-х роках у розвинених індустріальних суспільствах як реакція на низку соціальних, політичних та культурних викликів. Новизна нових лівих як складової молодіжної контркультури полягає у тому, що у цій ідеології та соціально-політичному русі поєднуються світоглядний протест та активна політична протестна діяльність проти існуючої суспільної Системи (Г. Маркузе) у всіх її вимірах. Нові ліві рухи були відповіддю на відчуження, конформізм та репресивні аспекти сучасного суспільства споживання. Звичайно ж, що на сьогоднішній день, після остаточного розпаду СРСР та перемоги Західної демократії у Холодній війні, ліві рухи більше не вважаються загрозою для демократії.

На сучасному етапі в Європі існує група Європейських Об'єднаних Лівих, де представлені депутати від традиційних комуністичних партій, так і члени більш широких лівопопулістських рухів і організацій, та Партія Європейських Лівих, у якій приймають участь партії євросоціалістичної та єврокомуністичної традиції.

Актуальність представленого дослідження обумовлюється недостатньою рецепцією українською політичною наукою тематики молодіжної лівої політичної контркультури та необхідністю її переосмислення у нових сучасних суспільно-політичних реаліях, пов'язаних із глобалізацією, посиленням міграції, кінцем біполярного світу і розпадом СРСР. У європейському дискурсі інтерес до молодіжної лівої політичної контркультури не стихає, оскільки виникають її нові форми, глобалізуються нові ліві рухи і організації. Цей інтерес навіть

посилюється внаслідок загострення соціально-економічних і політичних проблем, а саме: фінансових криз, зростання прірви між багатими і бідними як в середині країн, так і між багатими і бідними державами півночі та півдня, кризою соціальної держави, необхідності вироблення стратегії інтеграції мігрантів тощо.

Дослідження передбачає постановку і розкриття таких питань, як саме зародилися нові ліві ідеї в Європі після Другої світової війни та до чого вони призвели у наші дні? Що саме сприяло їхньому утворенню та як змінювалася їхня політика, риторика та маніфести? Якою мірою залучена українська молодь до молодіжної лівої контркультури?

Мета: Розкрити особливості молодіжної політичної лівої контркультури і "нових лівих" як важливішою її складовою

Відповідно до мети, **завданням** кваліфікаційної роботи є:

- 1) Концептуалізувати поняття молодіжної політичної лівої контркультури і суспільно-політичного руху "нових лівих"
- 2) Охарактеризувати теорії, що формували ідеологічні засади "нових лівих" або переосмислювали їх досвід з позиції сучасних реалій
- 3) Окреслити розвиток нового лівого руху у 60-х роках ХХ ст.
- 4) Висвітлити чинники формування лівого тероризму на прикладі "Червоних бригад" і RAF"
- 5) Висвітлити ідеологічні засади "нових лівих" як суспільно-політичного руху
- 6) Розкрити ідеологічні принципи "нових лівих в Україні"
- 7) Проаналізувати виникнення "нових лівих" в Україні, етапи їх еволюції та сучасний стан і перспективи

Для досягнення поставленої мети у межах роботи були використані такі **методи дослідження:** Історико-генетичний метод, який допоможе простежити розвиток

нових лівих рухів з 60-х до наших днів. Порівняльний аналіз, що допоможе порівняти старі ліві рухи (1960-х, 1980-х) із сучасними.

Контент-аналіз – вивчення маніфестів, заяв, програм та соцмереж нових лівих груп.

Об'єкт дослідження - Молодіжна політична ліва контркультура

Предмет дослідження - особливості політичної лівої контркультури сучасності та феномену "нових лівих" як її складової

Методологія дослідження: У якості методології дослідження застосовуються теорії, що створюють ідеологічні засади нових лівих суспільно-політичних рухів та організацій: це концепції Г. Маркузе,

Т. Адорно, Ж.-П. Сартра, Гі Дебора, Т. Роззака, а також доробки тих науковців, які переосмислюють ліву молодіжну контркультуру і "нових лівих" відповідно до сьогодення. Серед авторів цих наукових робіт - І. Валлерстайн, Е. Гобсбаум, А. Турен, вітчизняні науковці В.Іщенко, О. Постол, С. Климко, В. Чемерис. В якості методологічного підґрунтя розуміння суспільно-політичних рухів використовуються теоретичні доробки І. Гомзи, присвячені цій проблематиці.

В якості конкретних методів дослідження застосовуються історичний метод з метою розкриття виникнення та еволюції лівої політичної контркультури, якісний контент-аналіз для розуміння смислів заяв політичних лідерів і науковців щодо оцінки феномену нового лівого руху та його наслідків, програмних документів, нових лівих рухів та організацій тощо.

Джерельна база дослідження складається із заяв політичних лідерів нових лівих рухів та організацій, їх програм і маніфестів, аналітичних статей експертів, розміщених в Інтернеті та у різних соціальних мережах.

Структура: дана робота складається зі вступу, трьох розділів, семи підрозділів, висновків та списку використаних джерел.

Розділ 1. Теоретико-методологічне підґрунття дослідження

1.1 Концептуалізація поняття «Нових лівих» як молодіжної контркультури, ідеології і політичних рухів та організацій

Однією з ключових складових аналізу молодіжних лівих контркультур є визначення їх теоретичних засад, оскільки не тільки підходи і конкретні методи дослідження, але й теорії складають важливий вимір методології дослідження. Ця частина дослідження спрямована на висвітлення ключових концепцій, які лежать в основі розуміння молодіжних політичних лівих контркультур і виступають теоретичним обґрунтуванням їх ідеології.

Одним із ключових факторів утворення нових лівих було розчарування молоді в усталених соціальних структурах та цінностях. Молоді люди відчували, що існуючий соціальний порядок та політичні інститути не відповідають їхнім прагненням до свободи, самовираження та соціальної справедливості. Це спонукало їх шукати альтернативні форми життя та організації, що протистояли б домінуючій соціальній системі і культурі.

Для більшого розуміння теми, я пропоную розібратися, що означає бути «Новим лівим» у сучасному контексті. Якщо ми звернемося до Енциклопедії політичної думки¹, то нові ліві – це: «загальний термін для визначення групи радикальних мислителів, які з кінця 1950-х і до початку 1970-х років прагнули реанімувати соціалістичну думку. Нові ліві критикували «існуючий соціалізм» який на той час вже панував у СРСР та Центрально-Східній Європі (Радянський Блок) і відмежовувалися від комуністичних партій Заходу. Вони також поставили під сумнів ортодоксальне марксистське вчення про невідворотність економічної загибелі капіталізму і натомість зосередили увагу на ідеологічних та культурних чинниках, які заважали жертвам капіталізму усвідомити свої істинні потреби. Нові ліві не мали нічого подібного до конкретної політичної програми; анархістське спрямування їхньої думки отримало прояв у їх недовірі до

¹ Енциклопедія Політичної Думки /електронне джерело: <https://entsiklopediya-politichnoi-dumki.slovaronline.com/226-%D0%9D%D0%9E%D0%92%D0%86%20%D0%9B%D0%86%D0%92%D0%86>

конвенційної партійної політики, тож найліпше їх розглядати як соціальних критиків. Незважаючи на вищесказане їм таки вдалося змінити соціалістичну думку – внести в порядок денний питання про необхідність культурних змін і особистісного самовираження, вільного від тиску державних інститутів.

Філософ Герберт Маркузе у своїй праці "Одновимірна людина" аналізує, як розвинене індустріальне суспільство придушує критичне мислення та опозиційні рухи, включаючи нові ліві та молодіжні рухи. Він стверджує, що традиційні форми протесту та трансцендування, такі як екзистенціалізм та бітництво, були інтегровані в систему і втратили свою негативну та опозиційну силу, ставши частиною "оздоровчої дієти" суспільства. Маркузе пише: "Однак такі форми протесту і трансцендування перестали бути негативними і вже не приходять у протиріччя зі status quo. Скоріше вони є церемоніальною частиною практичного біхевіоризму, його безпечним запереченням, і status quo легко перетравлює їх як частину своєї оздоровчої дієти."² Розвинуте індустріальне суспільство, в якому створилась платформа для появи "нового лівого руху" критикувалась теоретиками "нових лівих", серед яких: Герберт Маркузе, Гі Дебор, Іммануїл Валлерстайн, Ерік Фромм, Чарльз Мілс, , Ноам Хомський, Теодор Адорно. Це неповний набір видатних діячів і в основному він включає більше теоретиків та натхненників для представників та представниць "нових лівих" в контексті 1960 років, коли рух досяг найвищої протестної хвилі.

У розвиток "нових лівих" як суспільно-політичного руху свій внесок також і численні політичні/активістські постаті, але на даному етапі дослідження буде більше сконцентовано на питаннях теоретичної бази, яку використовували нові ліві як ціннісний базис. Мабуть, мало не найбільшу популярність була у теорії і критиці сучасної цивілізації, виробленою німецько-американським теоретиком, філософом та соціологом Гербертом Маркузе.

Саме Маркузе в основному окреслюють як основного теоретика та натхненника нових лівих через його палку підтримку студентських протестів, організованими

² Маркузе Г. (Одновимірна людина) 1964. Ст. 211

“новими лівими” у 1960-х роках, та популярність його теоретичних робіт як-от: “Одновимірна людина”, “Ерос і цивілізація”, “Репресивна терпимість”, які були основними ціннісними та ідеологічними маркерами “нового лівого руху”. В цьому підрозділі буде розглянуто аналіз та витяги із роботи “Одновимірна людина”, в якій прослідковуються ідеї, сповідуванні “новими лівими” та поколінням лівої контркультури загалом.

Крім того, Маркузе зазначає, що під поверхневим конформізмом суспільства існує прошарок відкинутих та аутсайдерів, чиє життя свідчить про необхідність радикальних змін. Таким чином, нові ліві контркультури 1960-х років виникли як відповідь на відчуття відчуження та незадоволення домінуючою культурою, прагнучі створити альтернативні форми соціальної організації та самовираження, що протистояли б усталеним нормам та цінностям.

Суспільство споживання у сучасному індустріальному суспільстві виступає однією з форм контролю над людьми через преформування все нових і нових потреб. Маркузе критикує визначення сучасної системи управління західних держав (апарат) як демократичної, насправді вона цілком тоталітарна, де споживачі діють ірраціонально, працюючи більше, ніж потрібно, для того, щоб заробити на задоволення нав’язаних нам потреб, ігноруючи психологічні, особистісні та екологічні руйнівні наслідки логіки капіталізму, що полягає у науково-технологічному розвитку заради підвищення ефективності виробництва та максимізації прибутку. Хоча самі технології і технологічний прогрес розглядались індустріальним суспільством як раціональна сила, яка створена для блага і визволення людини від ярма “тяжкої праці”, але її використання є ірраціональним внаслідок знищення інших альтернатив (логік) суспільного розвитку та жорсткого упорядкування людського життя, що було і основною причиною відчуження сучасної людини.

Наразі, повстає питання, чому нові ліві відокремили себе від традиційних ортодоксальних комуністичних рухів та партій, і що цьому сприяло? На це питання дає відповідь історик та філософ Гі Ернест Дебор у своїй книзі

«Суспільство спектаклю», яка, свого часу, стала однією з ключових книг, що повпливали на зародження нових лівих. У своїй роботі Дебор аналізує тогочасне капіталістичне суспільство як певний спектакль. Значна частина праці спрямована на розгляд та аналіз сучасної «скоріше, навіть, тогочасної» капіталістичної системи та її впливу на відносини між індивідами. Можна подумати, що в деяких аспектах його праця переплітається з Маркузе, проте це не зовсім так. Суспільство за Дебором – це один суцільний спектакль, в якому ми так само лише актори і відтворюємо свої певні театральні дії³

В основі цих процесів лежить виробництво та збут товарів, яке не має особливої функціональної цілі, окрім повторення цього циклу (виробництва та збуту товару). Функція людини має тільки один вимір: заробити ресурси на купівлю нових товарів, яким надають роль псевдонеобхідності. Так суспільство спектаклю фабрикує наші потреби”⁴. Тут і виникає уже загальне питання, яке спливе ще не раз в цій роботі як проблема відчуження, яке є і центральною темою “спектаклю” Гі Дебора. Відчуження, яке виникає внаслідок відірваності людини від результатів своєї праці і однієї людини від іншої. Це відчуження суперечить нашій навіть біологічній сутності, не кажучи вже про соціальну. Хоча погляди останнього стосовно робітництва тяжіють до марксизму, Гі Дебор також зазначає про втрату революційного потенціалу робітничим класом, незважаючи про свою «громадність»⁵.

Окремого розділу потребують роботи Теодора Адорно та Жан-Поль Сартра як одних із ключових натхненників нових лівих і виробників теоретичного підґрунтя для ідеологічних засад нових лівих рухів. Хоча, сам Адорно не підтримував нових лівих, зокрема, коли це стосувалося протестів 68го року, про що і сам писав Г. Маркузе, на відміну від якого останній підтримав протести: «той, хто сьогодні хоче допомогти студентам, повинен не приєднуватися до них, а критично мислити замість них.»⁶. Але, не зважаючи на свої погляди, Адорно у

³ Дебор Г. Общество спектакля., 57

⁴ Так само, ст 75

⁵ Так само, ст. 114

⁶ Adorno an Marcuse, Briefwechsel, 1969

своїй «Негативній діалектиці» рішуче виступив проти позитивістської редукції мислення до фактів, підкреслюючи, саме, необхідність мислення як заперечення⁷. Раціональність, яку він описує у своїй спільній роботі з Максом Горкгаймером, замість «визволення» веде до панування, використовуючи раціональність як інструмент для вище згаданого⁸. Саме ця критика «тотального розуму» де немає місця для критичного мислення і повпливала на студентські протести 68го року, як заперечення суспільства тотального споживання, автократії. Пропри те, що на відміну від своїх колег з франкфуртської школи, Адорно доволі критично ставився до радикалізації студентів на барикадах, його праці також стали теоретичною базою для нового лівого руху, зокрема, завдяки іншій своїй роботі, у якій він розглядає аналіз культури як черговий інструмент для ідеологічного контролю в своїй «культурній індустрії»⁹

Не зважаючи на те, що сам Жан-Поль Сартр не був членом франкфуртської школи філософії, його ідеї справили глибокий вплив на ідеологію та світосприйняття нових лівих. Зокрема у Франції під час протестних рухів (про які буде описано згодом). Його екзистенціалізм, зокрема твердження про свободу як здатність до свідомого вибору людини, набув політичного виміру у контексті післявоєнної боротьби за автономію та емансипацію. У своїй класичній праці «Екзистенціалізм - це гуманізм» Сартр проголошує, що саме людина є нічим іншим, як тим, чим вона сама себе робить¹⁰. Саме це, здавалось би, нічим не примітне твердження і породило дилему серед нових лівих про відчуження від ортодоксального марксизму та партійних догм.

У своїй не менш відомій праці *Critique de la raison dialectique* Сартр намагався поєднати екзистенціалізм із класичним марксизмом, критикуючи сталінізм за об'єктивацію людини у вигляді "інструменту історії" та його загальний репресивний апарат, і пропонуючи натомість модель "практичної тотальності", в

⁷ T. Adorno, *Negative Dialektik*, Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1966, c. 114

⁸ Horkheimer & Adorno, *Dialektik der Aufklärung*, Amsterdam: Querido, 1947, c. 32

⁹ Adorno, *Gesammelte Schriften*, Bd. 3, Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1972, c. 144

¹⁰ Sartre, *L'Existentialisme est un humanisme*, Paris: Nagel, 1946, c. 36

якій свобода й структура співіснують у вічному напруженні¹¹. Саме ця ідеологічна та діалектична напруженість між індивідуалізмом та історичною спадщиною людини і стали ключовим світоглядом та ідеологією нових лівих, які прагнули подолати класичну «партійну бюрократію», так і буржуазний індивідуалізм. Крім того, слід зазначити, що сам Сартр лишався публічним інтелектуалом, засуджуючи колоніальну політику, підтримавши Алжирське повстання, а у 1968му році відкрито підтримав студентські мітинги у Сорбонні, більше того, виступаючи на мітингах, як моральний авторитет. Така відкрита політична активність і підняття на той час непомітних екзистенційних питань і зробила Сартра не просто філософом чи «розумним демагогом», а й справжнім натхненником нового лівого руху у тогочасній Європі.

Отже, проаналізовані вище праці та ідеї дають зрозуміти суть появи нових лівих. Це не просто «молодь» яка прагла свободи, а ті самі розчаровані в самій ідеї ортодоксального марксизму, який в умовах холодної війни перетворився на справжній Деборівський спектакль: геронтократія, бюрократія, гегемонія, а не ідеї справжньої рівності і свободи. Спектакль у формі не тільки у формі суспільства споживання, а й суцільна криза класичних ідеологій, що і спонукало молодих людей у пошуках справжньої нової лівої ідеї.

1.2 Історичний розвиток нових лівих у 60–70-х роках ХХ ст.

Варто згадати, що помилково вважати нових лівих окремою «партією». Вони дійсно були масовим суспільно-політичним рухом. Представники цього руху брали участь у великій кількості протестів, починаючи від уже згаданих антивоєнних раллі та закінчуючи протестами за громадянські права різних соціальних груп, які сколихнули історичну епоху 1960-х років. Американський культуролог Теодор Роззак пояснює появу нових лівих не через призму типової «класової боротьби», як це йдеться у класичному марксизмі, а, як раз таки, через економічну стабільність 60-тих років. Саме у своєму дослідженні, він акцентує увагу на прояві нової лівої контркультури: хіппі та протестне покоління зросло на

¹¹ Sartre, Critique de la raison dialectique, Paris: Gallimard, 1960, т. 1, с. 112–115

всебічному добробуті та певній «технократичній стабільності». Своєю центральною ідеєю Т. Роззак є критика того самого «технократичного раціоналізму» який проглядається через вплив Дебора чи Маркузе, який ставить «Спектакль», підмінюючи гуманістичні принципи безмежною бюрократією та ідеологічними суперечками, роблячи людину так саме «одномірною».¹²

Крім цього, ріст воєнної напруги та відповідно мілітаризму провідних держав світу, незадоволення студентства університетським навчальним планом та інші фактори сприяли зростанню опозиції широких верств населення, особливо студентської молоді та інтелігенції, до тогочасного системного ладу. Їхня колективна депривація, причини якої чітко проглядаються у підручнику Івана Гомзи¹³, через акти політики незгоди, вилилась у численні бунти та протести по всьому світу, першими осередками яких були кампуси західних університетів. Нові ліві ж у широкому спектрі протестів, який включав і рухи за громадянські права, енвайроменталістські та антивоєнні кампанії, студентські та профспілкові рухи, складала найбільш масовий суспільно-політичний рух в той час. Ці рухи були антисистемними в силу своєї опозиції до політико-економічного ладу епохи. Хоча новий лівих рух поступово втрачав свій антисистемний характер, численні громадянські досягнення, просування екологічних законів та в деякій мірі навіть закінчення В'єтнамської війни завдячують саме цьому рухові

Цей історичний період виділяється не тільки частотою протестів, а і їх та виявом. Протести та рухи 1960-х більшість дослідників виділили як нові суспільно-політичні рухи. Дослідник суспільно-політичних рухів Альберто Мелуччі виводив відмінності нових суспільно-політичних рухів від ціннісної бази та як рухи добивались своїх цілей. На відміну, від “старих” суспільно-політичних рухів, які були націлені на отримання влади та збереження економічних переваг від держави, нові соціальні рухи ставили за свої цілі домогтися змін без вливання своїх елементів у державні апарати (тобто без здобуття влади). Щодо цілей, слід також додати, що “старі” суспільно-політичних рухи в основному артикулювали

¹² Roszak, *The Making of a Counter Culture*, Garden City, NY: Doubleday, 1969, p. 45

¹³ Гомза І. Суспільнополітичні рухи навчальний посібник, с. 35-46

економічні інтереси соціальних груп чи класів(в основному робітничого класу розрізі профспілкових та соціалістичних рухів кінця 19 та початку 20 століття) і ставили за мету або самим домогтися влади або добитись у влади виконання їхніх вимог. Нові ж суспільно-політичні, на противагу “старим”, були характеризованими безкласовими, нематеріалістичними намірами. Це протирічить марксистській концепції пояснення конфліктів та протиріччя класовою в термінах класової боротьби¹⁴.

Паралельно для підйому нових лівих та нового протестного руху назрівали інші не менш важливі політичні та соціальні фактори, які сприяли розвитку «протестних» 1960-х загалом. Політика урядів в епоху Холодної війни, яка виражалась у “гонці озброєнь”(і як наслідок зростанню державного мілітаризму), геополітичні перипетії країн Заходу та Радянського союзу на чолі Соціалістичного блоку (Карибська криза 1962 та придушенням радянським союзом анти-радянських протестів у Будапешті та в Празі) призвели до незадоволення та недовіри серед населення, особливо серед молоді. Як уже зазначалось, всі ці фактори впливали на падіння довіри до уряду та системи влади загалом (з середини 1960-х років помітне різке падіння недовіри до уряду в США, а саме з 77% у 1964 до 61% уже через чотири роки)¹⁵.

Як уже зазначалось, антивоєнні протести проти військового втручання США у В'єтнамі були одним із каталізатором для протестів нових лівих. В США особливу участь у антивоєнних протестах відігравали студентські організації серед яких одна з найбільш відомих була “Студенти за демократичне суспільство”, яка виросла із досить невеликої організації і налічувала не більше 2000 активістів. Саме “Студенти за демократичне суспільство” в 1962 році випустили “Порт-Гуронську заяву”, яка була написана секретарем та одним із найвідоміших діячів організації Томасом Хайденом та його соратниками. Ця заява важлива тим, що є одна із найвідоміших політичних текстів нових лівих. У

¹⁴ http://shodhganga.inflibnet.ac.in/bitstream/10603/555/7/07_chapter1.pdf

¹⁵ Public Trust in Government: 1958-2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.people-press.org/2014/11/13/public-trust-in-government/e>

цій роботі було в першу чергу адресовано до популярної тематики нових лівих, а саме до “відчуження” людей сучасною цивілізацією. Приблизно п’ята частина роботи була присвячена критиці ролі США у міжнародній політиці(у вимірі Холодної війни), яка на їх думку під видом просування демократії допомагала встановлюватись авторитарним режимам.

Враховуючи, що основна діяльність організації було поширення антивоєнних ідей, то в роботі також був заклик до роззброєння та знищення ядерної зброї, арсенали якої наростали у часи Холодної війни. Не останнє місце було присвячено боротьбі проти інституційного расизму та дискримінації щодо афроамериканців. В наступні роки “Студенти за демократичне суспільство” разом із іншими пацифістськими та антивоєнними організаціями провели масштабні антивоєнні раллі у Вашингтоні (1965), яке зібрало понад 25000 демонстрантів, що і дало цим організаціям більшої популярності та впізнаваності у американському суспільстві. Протести відбувалися не тільки по численним містам США а і в Європі, Південній Америці, Азії¹⁶.

Не менш важливим кейс-стаді у прояві нових лівих варто згадати рух хіпі, як прояв контркультури, молодіжний рух, який виступав проти традиційних норм суспільства споживання та авторитарних структур. Зародившись у США рух хіппі відчував себе відчуженим від способу життя своїх батьків, який для них вважався занадто зосередженим на матеріальних благах, вже згаданому споживацтві, здобутті освіти тощо¹⁷. Мабуть, в основному і через це їх асоціювали із негативними стереотипами як “невігластво” та наркотиками. Багато хіпі об’єднувалися у свого типу «комуни», тим самим, показуючи себе як контркультуру нових лівих. Особливостями комун хіпі була: спільна власність, відмова від стандартних суспільних норм, бойкотування урядових структур, ідеалізація природи, відмова від традиційних ролей та обов’язків (робота, сім’я тощо). Найкраще, хіпі окреслює знаменитий вислів: «make love, not war», який і

¹⁶ SDSandWhyItFailed, David Barber, p 53-62

¹⁷ <https://www.britannica.com/topic/1960s-counterculture>

описує загальний прояв даної контркультури, ненависть до тієї ж війни у В'єтнамі та всезагального споживання¹⁸.

Підсумовуючи даний підрозділ, можна з впевненістю сказати, що ключовою рисою, яка характеризувала більшість нових лівих, незважаючи на їх різноманіття є антисистемний характер руху. Теоретична розробка антисистемних рухів була розроблено Іммануїлом Валлерстайном в 1970 роки, а саме після основних протестних подій 1960-х років. Антисистемність руху відображалась як протестами проти капіталістичної системи проти сучасної цивілізації. Слід повторити, що мотивація брати участь в бунтах була виявом нових соціальних рухів, які боролися за нематеріальні цінності.

Теоретична база нових лівих була створена багатьма філософами та соціологами, однак особливу роль у її становленні відіграли представники Франкфуртської школи, як-от Герберт Маркузе, Ерік Фромм, Адорно, а також інші ліві теоретики Гі Дебор, Іммануїл Валлерстайн. Маркузе вивів критику індустріального суспільства через теоретичні концепти “одновимірної людини” та “репресивної цивілізації”, у яких надані сильні аргументи щодо тоталітарної раціональності сучасного суспільства, яка насправді замінила людини вибір та свободу на комфорт індустріального суспільства.

1.3: Радикалізація та фрагментація: Червоний травень, RAF, “Червоні бригади”

Радикалізацією нових лівих та поступовий перехід до насильницької боротьби став Червоний травень 1968го року у Парижі. 13 травня 1968го року французька газета France-Soir опублікувала заголовок: «Весь Латинський квартал минулої ночі перетворився на поле битви»¹⁹, де на зображенні студенти стояли на фоні вибухів та барикад. Проте, постає важливе питання, як студентські протести стали такими імпульсивними та так швидко охопили Париж?

¹⁸ Gair C. The American Counterculture / Christopher Gair.. – 168с.

¹⁹ France-Soir, 1968: с. 1

Як вже було описано раніше, студентські протести стали звичайним явищем у 1968му році. У Франції ж студенти почали протестувати ще місяцями раніше, а саме в університеті Нантерр під час руху 22го березня. Керуючись загальними ідеями нових лівих, надихаючись франкфуртською школою, студенти починали вимагати реформування в освітній системі, але потім почали кидати виклик загальній капіталістичній системі. У травні 1968го року протести охопили Сорбонський університет та вулиці Латинського кварталу Парижа, який швидко охопили барикади, як символ опору²⁰. орстока реакція уряду на протести призвела до жорстоких зіткнень з поліцією, які були захоплені та ще більше політизовані національними ЗМІ. Коли влада поступилася деяким вимогам студентів, промислові робітники мобілізувалися, відчуваючи себе впевненими завдяки тому, що вони сприймали як зростаючу слабкість уряду. Протягом кількох днів спалахнув загальнонаціональний страйк, у якому взяли участь від 7,5 до 10,0 мільйонів робітників, найбільший в історії Франції. Вони вимагали покращення соціально-економічних умов та самоврядування²¹

Хоча сам рух і здобув доволі значну популярність як національних, так міжнародних ЗМІ, проте, варто зазначити, до кінця травня він втратив свій імпульс. Після заворушень правоцентристські сили президента Франції Шарля де Голля здобули вельми переконливу перемогу на парламентських виборах. Незважаючи на успішне згуртування мільйонів та виклик істеблішменту, аналіз безпосередніх результатів, а також, введення університетських реформ, жага до яких і було, здебільшого, першопричиною заворушень, фрагментації французьких лівих та сили капіталізму після травня 1968 року – свідчить про те, що студенти та промислові робітники не повністю досягли своїх масштабних цілей, задовольняючись обмеженими поступками²².

Таким чином, Червоний травень дійсно став поворотним для нових лівих, починаючись як студентська боротьба, закінчуючись, як справжня мобілізація

²⁰ Touraine, 1971: pp. 157-158

²¹ Доган, 1984: с. 247, 274

²² Гілчер-Холті та Маттерн, 1998: с. 261-262

суспільства для опору. Як у своїй праці зазначає Андре Глюксман, що протести, які охопили університет Сорбонни, швидко переросли у загальний страйк. Об'єднання студентів та робітників на загальну боротьбу проти авторитаризму та капіталізму²³. Але серед нових лівих починається розкол у баченні майбутньої боротьби: одні вважали, що мирні протести та демонстрації – це найкращий вихід з ситуації, інші ж, розуміли, що мітинги на до чого не призведуть крім незначних поступок, переходячи до озброєної боротьби. Саме таким організаціям і буде присвячено даний розділ.

Перше, що приходить на думку, коли ми чуємо про озброєні групи нових лівих – це організація «Чорних Пантер» у США. Дійсно, якщо ми говоримо про контркультури нових лівих – то неможливо ігнорувати їхню здатність до войовничого опору. Здавалося б, Чорні Пантери, як група, яка була заснована Х'юї П. Ньютоном та Боббі Сілом у Каліфорнії мала чітке прагнення до соціальної справедливості: захистити чорношкірі квартали від жорстокості поліції та припинити расову сегрегацію, яка, на той час у Штатах все ще існувала. Представники цієї організації були натхненні маоїстською теорією (в першу чергу ідеями “культурної революції”) і, як наслідок, відкидала можливість використання зброї для боротьби проти расизму та соціальної несправедливості²⁴.

Іншою не менш популярною та не менш радикальною організацією нових лівих були «Везермени», або ж Weather Underground. Не зважаючи на те, що вони були вихідцями з вже описаної вище SDS, їхні погляди були набагато радикальнішими. «Везермени» прагнули розповсюдити комунізм шляхом справжньої революції в США. Ранніми діями «везерменів» були наступні кроки: влітку 1969го року, в одній із акцій протестів на Північному Сході країни, організація намагалася завербувати нових учасників серед коледжів та старших

²³ Andre Glucksmann Strategy and Revolution in France 1968 p. 56

²⁴ <https://www.marxists.org/history/usa/workers/black-panthers/>

шкіл, але не дуже законними шляхами: вони проникали у класи, зв'язували вчителів та проголошуючи революційні промови.

З 8 по 11 жовтня 1969го року «Везермени» планували мобілізувати тисячі молодиків задля спланованої атаки на відділки поліції, що пізніше увійде в історію як «День люті». Акція мала співпасти з річницею вбивства аргентино-кубинського революціонера та іконічного символу нових лівих – Че Гевари та збігтися з судовим процесом над «Чиказькою вісімкою», процесом проти восьми чоловік, яких звинувачували у змові під час з'їзду Демократичної партії у Чикаго роком раніше. Вже 6 жовтня 1969го року, «везермени» підірвали статую поліцейських на площі Хеймаркет, яка вшановувала пам'ять загиблих поліцейських у 1886му році під час заворушень. Однак, замість боротьби на вулицях та справжньої революції, «Дні люті» ледве змогли претендувати хоча б на мінімальний успіх: за різними оцінками, явкою на демонстрації ледве перевищувала 100 осіб, а також, було ще кілька хаотичних заворушень. Тобто «дні люті», як спроба революції, закінчилася масштабними арештами лідерів «везерменів» включаючи місцеву молодь та членів СДС; загальна сума застави склала понад 1,5 мільйона доларів.

Таким чином, розчаровані неефективністю традиційних форм політичного протесту після «Днів люті» та інших антивоєнних демонстрацій протягом листопада 1969 року, члени партії «Везермен» закликали до скликання національної «воєнної ради» СДС у грудні того ж року. Члени групи обговорювали необхідність навчання використанню вогнепальної зброї та бомб для нападу на об'єкти влади в Сполучених Штатах, а також необхідність вбивати поліцейських, закликаючи у своїх маніфестах²⁵ до «міської партизанської війни», що тісно переплітається з тією самою тактикою боротьби РАФ, до якого ми переходимо нижче.

Зародження РАФу сприяло чимало ключових чинників, про які я детально розпишу, взявши на аналіз декілька джерел. По-перше, в контексті ФРН в епоху

²⁵ <https://www.britannica.com/topic/Weathermen>

денацифікації, розділення на Західну (капіталістичну) та Східну (соціалістичну) Німеччину, країна переживала справній дефіцит кадрів, через що, не рідко, високі пости займали колишні нацисти. Наприклад, Ганс Глобке, один із розробників антисемітських законів, займав пост як один із радників канцлера. А третій канцлер ФРН – Курт Георг Кізіґер, взагалі був членом НСДАП з 1933го року, до того ж, працював в міністерстві Геббельса. Для розуміння, тогочасні німці, які вже стали бейбібумерами, тобто поколінням, яке не знало війни, але досі відчувало відповідальність за скоєну війну, просто не розуміли, як таке можливо, що, ніби то в демократичній Німеччині високі пости займають колишні нацисти.²⁶

По-друге, Німеччина, як країна Західного блоку, підтримувала антикомунізм та введення американських військ до В'єтнаму, що нові ліві, як вже описувалося раніше, вважали звичайною інтервенцією. Центром протестів, схожий за аналогією з Червоним травнем у Франції, теж став Вільний Університет у Західному Берліні, заснований у 1948му році на кошти США. Даний освітній заклад дійсно мав широку автономію та права для студентів та самоуправління. Проте, зважаючи на дефіцит кадрів, який, як вже зазначалося, мав місце в Німеччині, в університет довелося приймати професорів з інших німецьких університетів, які, звичайно ж, не мали таких студентських автономій. Через що, досить швидко, були заборонені майже будь-які політичні дискусії, урізали у правах немало студентських організацій, а нелояльних професорів почали звільняти²⁷.

По-третє, і, основне, що породило радикальний РАФ, який використовував насильницьку боротьбу як політику незгоди та спротивом став червень 1967го року, коли до Західного Берліну прилетів з візитом іранський шах Мохаммед Реза Пехлаві. Не дивлячись на те, що сам шах мав імідж лояльного прозахідного політика, проте, в його країні, окрім корупції, була достатньо жорстка диктатура.

²⁶ The Federal Republic of Germany and left wing terrorism Amador, Brian S. Monterey, California. Naval Postgraduate School p. 23 - 26

²⁷ Так само, ст. 42-51

Німецькі студенти вийшли на протест, але берлінська поліція разом з охороною шаха почала розганяти студентів, що призвело до трагічної смерті 26ти річного студента Вільного Університету Бенна Онізорга застрелив поліцейський у потилицю.²⁸ Таким чином, студентство розкололась на дві частини: одна виступала за помірну боротьбу та протести, а інша, вирішила діяти радикально та перейшла у підпілля, тим самим, зародивши РАФ.

Перше покоління РАФ (вона ж група Баадера-Майнгоф), звинувачували ФРН у відродженні нацизму та підтримці американського імперіалізму. Оскільки вони приписували себе до нових лівих, то, звичайно ж, не підтримували й ортодоксальний бюрократичний партійний апарат СРСР, вважаючи його тим самим авторитаризмом, особливо, після придушення Празької Весни та Угорської Революції. Враховуючи їхні терористичні дії, зокрема напад на бібліотеку університету заради визволення свого товариша, де через стрільбу був тяжко поранений співробітник бібліотеки, ФРН оголосила Баадера, Майнгоф та їхніх спільників ворогами держави²⁹.

Після переходу у підпілля, РАФ анонсували тактику «міського партизанства»³⁰, яка переплітається з вище згаданими «Везерменами», та на «міську гірілью» на прикладі латиноамериканських партизанських дій. Згідно з такою терористичною практикою, тероризму «мусив» показати справжнє репресивне обличчя держави та змусити решту мешканців повстати проти неї. Загалом, РАФ діяли наступним чином: викрадення заручників, напади на банки, вбивства політиків, що, враховуючи абсолютну мізерну підтримку від населення, особливо, після викрадення боїнгу з пасажирами та, власне кажучи, контекстом часу, коли з 60тих пройшло немало років, у 1992му році РАФ оголосило о припиненні озброєної боротьби, а у 1998му році оголосили про розпуск.

Італійські червоні бригади взагалі стали ледь не найвідомішими акторами лівого тероризму в Європі, не менш відомими за РАФ, а 70ті роки в Італії були описані,

²⁸ <https://www.the-berlin-wall.com/videos/the-death-of-benno-ohnesorg-574/>

²⁹ Smith J. Moncourt A. the red army faction: a documentary history volume 1PROJECTILES for the PEOPLE p.126

³⁰ Christina L. Stefanik WEST GERMAN TERROR: THE LASTING LEGACY OF THE RED ARMY FACTION August 2009 ст. 49

як «свинцеві 70ті». аснована у 1970 році Ренато Курчо, Альберто Франчезкіні та Маргерітою Кагол, ця структура виросла з середовища студентських протестів та радикального марксистського руху³¹.

Дана організація прагнула до силового перевороту, знищити «буржуазну державу» в Італії та встановити диктатуру пролетаріату. Загалом, члени ЧБ вважали, що капіталістична держава Італії є репресивною машиною, що перекликалось з іншими поглядами нових лівих по всій Європі, яка пригнічує робітничий клас в інтересах буржуазії. Вони не вірили у можливість поступових змін через вибори, профспілки чи парламент, вважаючи ці механізми частиною «буржуазної системи»³². Відповідно, вони обрали тероризм як революційну стратегію, спрямовану на дестабілізацію держави та пробудження класової свідомості через радикальні дії.

Кульмінацією їхньої активності стало викрадення й убивство колишнього прем'єр-міністра Італії Альдо Моро у 1978 році, це подія, що шокувала країну й ознаменувала переломний момент у ставленні суспільства до ліворадикального терору навіть серед тих, хто ним співчував. Організація мала ієрархічну структуру з автономними «колонами», діяла конспіративно, а ідеологічно спиралася на маоїзм, марксизм-ленінізм і антиімперіалістичні гасла. З кінця 1970-х років почався занепад руху, зумовлений масовими арештами, внутрішніми розколами та втратами соціальної підтримки. До початку 2000-х років залишки організації здійснювали поодинокі атаки, однак її вплив на політичну культуру Італії та європейське сприйняття тероризму залишився значним³³.

³¹ Weinberg, Leonard, and William Lee Eubank. *The Rise and Fall of Italian Terrorism*. Westview Press, 1987. Ст 25-44

³² Drake, Richard. *The Revolutionary Mystique and Terrorism in Contemporary Italy*. Indiana University Press, 1989. Ст 109-136, 146-165

³³ Ginsborg, Paul. *A History of Contemporary Italy: Society and Politics, 1943–1988*. Penguin Books, 1990. Ст 316-334

Розділ 2: ідеологічні засади сучасних нових лівих політичних рухів та організацій

2.1. «Нові ліві»: ідеологія і критика «старих лівих»

Як вже було доведено першим розділом, під новими лівими ми будемо розуміти суспільно-політичний рух, який ґрунтується на таких ідеологічних засадах: 1. критиці «старих лівих» через бюрократизацію, олігархізацію, нереалізацію програмно-ідеологічних дій в практичній діяльності чи взагалі втрати власної «лівизни»; 2. критиці капіталістичного суспільства та ліберальних/неоліберальних реформ, що призводять до більшого збагачення багатих та зубожіння незахищених верств населення; 3. захисті громадянських прав і свобод (соціальні, класові, гендерні тощо) та критиці «репресії» з боку держави і/чи пануючого ладу. Вчені зголошуються, що концептом «нові ліві» можна називати і сучасні організації, адже вони продовжують традицію та ідеї травневих подій 1968 року у Франції³⁴³⁵³⁶. Але часто наголошується на альтерглобалізмі або висувається ідея про «нових нових лівих».³⁷³⁸ Так, в роботах названих авторів зазначається, що рух «нових лівих» сьогодні зауважує про «тягар глобалізації», транснаціональних компаній та іноземних інвесторів. Виходячи з кризи капіталістичної системи, «нові ліві» повертаються до його критики через захист соціальних гарантій та виплат на противагу постматеріалістичним цінностям, що панували в їх програмі у 60-х рр. Окрім того, спільними для «нових лівих» 60-х і 2000-х є заклики до прямої демократії.

³⁴ Постол О. Сучасний лівий радикалізм крізь призму дискурсу постмодерну. // ВІСНИК ДЕРЖАВНОЇ АКАДЕМІЇ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ. – 2011.- №3. – С. 197-200

³⁵ Іщенко В. Нові ліві як суспільний рух у суспільстві, що трансформується: на прикладі України: дис... кандидата... соціологічних наук: / Іщенко Володимир Олександрович.- К., 2011. – 79 с.

³⁶ Кнэ́хт И.П. Идеология и практика леворадикального движения как проекция постмодернизма / И.П. Кнэ́хт / Политическая идеология в современном мире. Сборник научных трудов. – М.: ИНИОН РАН, 2003. – С.92 – 108.

³⁷ Тарасов А. Революция не всерьез: штудии по теории и истории квазиреволюционных движений / Александр Тарасов. – Екатеринбург : Ультра.Культура, 2005. – 528 с.

³⁸ Іщенко В. Нові ліві як суспільний рух у суспільстві, що трансформується: на прикладі України: дис... кандидата... соціологічних наук: / Іщенко Володимир Олександрович.- К., 2011. – 91 с.

Критика «старих лівих». Що ж стосується змін ідеології в порівнянні з 60-ми роками, то дослідники зголошуються на головній опозиції-критиці до «старих лівих». Тільки якщо раніше вона стосувалася питання інтегрованості «старих лівих» в буржуазно-капіталістичне суспільство та «систему», втратою ними революційної та радикальної ідеї, «законсервованості» та консервативності ідей марксизму, який не звертає увагу на історичні обставини, то сучасні (1990-тепешній час) «нові ліві» змінюють свої позиції критичних зауважень. Так, звертається увага на те, що «старі ліві» по суті перестали взагалі виконувати функцію лівих сил та не є такими більше взагалі. Окрім того, мова іде не тільки про втрату «революційності» щодо питання зміни капіталістичного устрою, а панування в старих лівих сил неоліберальних ідей в економіці та консервативних в культурі. Як зауважує російський лівий публіцист Б. Кагарлицький, «якщо у 1960-70-і роки радикальні ліві звинувачували соціал-демократів у реформізмі, доводячи, що ті виступають за інтереси трудящих непослідовно, то ніхто не міг стверджувати, що не існує принципової різниці між підходами соціалістів і лібералів». Таким чином вони просто узурпують право називатися лівими, через що «нові-ліві» виступають з їх ніщивною критикою.

Отож, як бачимо, опозиція до «старих лівих» є об'єднуючим фактором критики, що має свої витoki ще з 60-х років. Отож, рух «нових лівих» широко розвивався в 50- 60-х рр. ХХ сторіччя, критичною точкою чого стали події у Парижі в травні 1968 р. Більшість відомих дослідників травневих подій у Франції, такі як А. Турен, М. Сейдман, П. Бурдьє, Г. Лефевр, солідарні в їх надзвичайно великому значенні для подальшого розвитку Франції та західних суспільно-політичних систем. Зокрема, А. Турен писав, що протести ініціюють «нові конфлікти, які будуть настільки фундаментальними і тривалими як робітничий рух в період капіталістичної індустріалізації»³⁹. Звичайно, існують і скептичні погляди. На думку неомарксистського історика Е. Гобсбаума, «повстання не були справжніми революціями, і не могли ними стати... Студентські бунти були швидше

³⁹ Touraine, Alain, *The May Movement: Revolt and Reform*, New York, 1979, p. 81.

культурними революціями»⁴⁰. Щодо українських дослідників, то їх позиції також не можна звести до єдиної думки, що дозволить в даній роботі точно концептуалізувати поняття «нові ліві». Так, С. Климко у своїй статті описує "Червоний травень" як такий, що «носив характер тотального протесту – протесту проти капіталізму, суспільства споживання, війни, відчуження, влади, держави, буржуазії та її культури, культури взагалі, проти власної розчарованості і апатії, проти самих себе»⁴¹. В той же час він небезпідставно апелює до тих подій як до "короткочасного революційного запаморочення" в прагненні до суспільного єднання, що згасло достатньо швидко. О. Телевич є дещо більш оптимістичним в оцінці значення "Червоного травня". Свою статтю «Травень 68-го» він фактично підсумовує таким чином: «Травнева революція 1968-го, що сталася без крові та комуністів, зробила західну цивілізацію іншою. Віднині інакомислення стало узаконеним. В лексиконі західної демократії назавжди вкорінилися поняття "альтернативного образу мислення" та "альтернативного образу життя"»⁴². З таким підходом солідарний і В. Чемерис, котрий у своїй статті «40 років революції» зазначає, що «Це справді була Велика Революція, яка у 68-му не повалила ні західний "капіталізм", ні східний "соціалізм", але поклала початок зміні Системи. Сьогодні Система ще не подолана, але вона вже інакша. І 68-й рік показав, що з нею треба боротися. І показав, як з нею треба боротися»⁴³.

Вищенаведені тези, на нашу думку, не вступають в ідеологічний конфлікт, адже всі вони влучно описують різноплановий та багатосторонній рух «нових лівих», який мав своє місце та розвиток через критику як «старих лівих» так і «буржуазно-капіталістичної системи»

В цілому, критика «старих лівих» зосереджується на проблемі того, що вони підпали під вплив залізного закону олігархії, виявлений Р. Міхельсом.

⁴⁰ Хобсбаум Э. Эпоха крайностей. / Эрих Хобсбаум. – Москва: Издательство Независимая газета. – С. 472.

⁴¹ Климко С. Червоний травень [Електронний ресурс] / Климко Сергій.- Режим доступу <http://infoporn.org.ua/2008/04/30/chervoniy-traven/>

⁴² Телевич А. Май 1968-го [Електронний ресурс] / Александр Телевич.- Режим доступу:<http://www.3dway.org/node/6903>

⁴³ Чемерис В. 40 років революції [Електронний ресурс] / Владимир Чемерис. Режим доступу: http://www.livasprava.in.ua/archive/index.php?option=com_content&view=article&id=953:40-nm&catid=21:ss

«Нові ліві» своєю діяльністю бажають заперечити його виключність та продемонструвати можливість створення небюрократичної організації з однієї сторони, а з іншої, виходячи з об'єктивно-структурних обставин, що потребують бюрократії, залишаються на маргінальних та малочисельних за кількістю учасників принципах. Так, теоретик руху «нових лівих», Г. Маркузе, зауважує, що формою організації має стати "абсолютно відкрита структура, що представляє собою *розпорошені малі, але активні, гнучкі і автономні групи*, які здійснюють політичні дії. Сила лівих... як раз і полягає в цих протестних групах, що конкурують одна з одною подібно до партизанів в умовах неявної війни ... При цьому масштабність акцій має обмежуватися локальними та регіональними політичними діями (масові хвилювання, повстання в гетто)"⁴⁴. До того ж, І. Валлерстайн зазначає, що старі ліві стали складовою частиною причин протестів. Революціонери вважали що вони є недостатньо та неефективно антисистемними⁴⁵. Саме тому ці вади та хвороби необхідно було змінити діяльністю тих самих «нових лівих».

«Старі ліві» сили критикуються за власну олігархізацію та бюрократизацію. Г. Маркузе, аналізуючи протестні події, влучно описує їх як «бунт проти лживих батьків, вчителів та героїв»⁴⁶. При цьому свій розвиток дана ідея має не тільки в програмних документах руху «травня 1968». Так, В. Іщенко, дослідник нових лівих рухів в Україні, зазначає, що своє місце вони мали як і раніше, наголошуючи на діяльності троцькістської лівої опозиції, що оформилася в Четвертий Інтернаціонал 1938 р, так і пізніше – в діяльності «антиглобалістських» та ліворадикальних протестів 1990-2000-х рр.⁴⁷ До того ж, автор зазначає, що решта характеристик мають або обмежене просторово-

⁴⁴ Маркузе Г. К ситуации новых левых [Электронный ресурс] / Герберт

Маркузе // Скепсис. – Режим доступа: http://sceptsis.ru/library/id_2570.html

⁴⁵ Валлерстайн И. После либерализма / Иммануил Валлерстайн; [пер. с англ. Б. Кагарлицкого] - М: Едиториал УРСС, 2003. – 52 с.

⁴⁶ Маркузе Г. Одномерный человек / Герберт Маркузе ; [пер. с англ. Ф. Юдин]. – М. : «REFL-book», 1994. – 368 с.

⁴⁷ Іщенко В. Нові ліві як суспільний рух у суспільстві, що трансформується: на прикладі України: дис... кандидата... соціологічних наук: / Іщенко Володимир Олександрович.- К., 2011. – 115 с.

часове поширення або ж відповідають лише певній частині/ фракції руху. Дійсно, до поняття руху «нових лівих» складно підвести всі його складові ініціативи та об'єднання учасників. Воно є досить різноплановим та багатовимірним, зауважує на виключності та необхідності вирішення різних проблем кардинально відмінними шляхами (пацифісти, діяльність яких зорієнтована на необхідності досягнення миру, незастосування зброї та ненасильницькому спротиву; анархістів, які артикулюють свої інтереси на боротьбі з проявами будь-якого соціального панування або марксистів, що виступають за повалення капіталістичного режиму тощо). Саме тому російський дослідник лівих радикальних організацій та рухів О. Тарасов має рацію, наголошуючи на «відсутності розробленої та цілісної ідеології» у нових лівих і наявності поглядів та ідеології у вигляді «еклектичного набору ідей, положень, гасел і комплексів ідей, положень і гасел»⁴⁸.

Підтверджують цю тезу і історичні події, які мали місце після травня 1968 року. По суті, «новий лівий» рух 60-х років об'єднувала спільна революційна ситуація. Коли ж вона згасла та демонстранти були розігнані, то ідейний рух розвалився на безліч фракцій. Але, як зазначає І. Валлерстайн, практичне значення цієї події продовжувалося набагато довше. Воно скинуло з п'єдесталу реформістський центристський лібералізм (курсив автора- Ч. С.) як пануючу ідеологію геокультури, знизивши його роль до однієї з багатьох ідеологічних доктрин, що конкурують, з сильними суперниками як в лівій, так і в правій частинах ідеологічного спектру; воно викликало сумніви в людей *щодо ролі держави* як основного інструменту соціальних змін; воно зруйнувало оптимізм у відношенні до неминучості прогресу..., змінивши таким чином настрої громадян.⁴⁹ Якщо ж вести мову, про подальший розвиток «нового лівого» руху, то гарну його часову класифікацію надає український дослідник О. Постол,

⁴⁸ Тарасов А. Революция не всерьез: штудии по теории и истории квазиреволюционных движений / Александр Тарасов. – Екатеринбург : Ультра.Культура, 2005. – 180 с.

⁴⁹ Валлерстайн И. После либерализма / Иммануил Валлерстайн; [пер. с англ. Б. Кагарлицкого] - М: Едиториал УРСС, 2003. – 92 с.

цитуючи І. Кнехта⁵⁰. Так, автор зауважує, що досліджуваний нами рух пройшов наступні етапи:

- 1) 1960-ті роки – "новий соціальний рух", який характеризувався протестами проти домінування влади на різних рівнях функціонування держави і суспільства;
- 2) 1970-ті роки – розпад єдиного "нового соціального руху" на феміністські, афроамериканські, афроєвропейські рухи, організації сексуальних меншин та різного роду екологічні групи;
- 3) 1980-1990-ті роки – започаткування "політики ідентичності" – повернення до проблем глобальної політики, яке багато в чому було викликане розпадом соціалістичної системи, перетворенням світу з біполярного на монполярний⁵².

2.2 Соціальна база. Пролетаріат vs Студентство

Щодо останнього головного пункту критики «старих лівих», то він стосується питання соціальної бази, на яку має спиратися рух. Традиційний марксистський погляд на робітників та пролетаріат в якості «провідника революції», на думку головних теоретиків та симпатиків «нових лівих», застарів. Так, Г. Маркузе зазначає, що провідником нової революції має стати не пролетаріат, а студентство, етнічні меншини, іммігранти.⁵³ Таким чином в теорії «нових лівих» зазначається про маргінальні слої населення, які не піддавалися розгляду класів К. Марксом та Ф. Енгельсом в залежності від доступу до засобів виробництва та відношення до виробничих сил. Пояснюється така позиція Г. Маркузе тим, що на той час в капіталістичних країнах робітничий клас вже став складовою буржуазного

⁵⁰ Постол О. Сучасний лівий радикалізм крізь призму дискурсу постмодерну. // ВІСНИК ДЕРЖАВНОЇ АКАДЕМІЇ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ. – 2011.- №3. – С. 197-200

⁵¹Кнехт И.П. Идеология и практика леворадикального движения как проекция постмодернизма / И.П. Кнехт / Политическая идеология в современном мире. Сборник научных трудов. – М.: ИНИОН РАН, 2003. – С.92 – 108.

⁵² Постол О. Сучасний лівий радикалізм крізь призму дискурсу постмодерну. // ВІСНИК ДЕРЖАВНОЇ АКАДЕМІЇ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ. – 2011.- №3. – С. 197-200

⁵³ Маркузе Г. Одномерный человек / Герберт Маркузе ; [пер. с англ. Ф. Юдин]. – М. : «REFL-book», 1994. – 44 с.

суспільства, перетворився в середній клас з високим доходом, працює на його розвиток, відчуває себе вільною людиною, а не рабом, та не схильний до революційних дій, адже йому «є що втрачати окрім своїх пут». Таким чином відбувається інтеграція капіталіста та пролетарія, а суб'єктом суспільно-політичних дій виступають маргінальні групи⁵⁴.

Дані тези, що критикують класичну марксистську теорію, спираючись на наявні історичні обставини, зустрічаються ще в роботах Д. Белла «Кінець ідеології», «Прийдешнє постіндустріалізоване суспільство» та М. Ліпсета «Людина політизована». Так, перший з дослідників особливу увагу звертає на факт зменшення робітничого класу з розвитком «сфери послуг» та його збагачення на період розвитку капіталізму всередині ХХ століття, що призупиняло «революційні настрої». Саме тому, коли росте роль сектору послуг, знижується частка традиційного фабричного пролетаріату та підвищується вага висококваліфікованих робітників, що в нових умовах представляє собою вже не окрему категорію особ найманої праці, а якісно новий соціальний прошарок, який може розглядатися як професійно-технічний клас⁵⁵.

Окрім того, ідеї відмови від «пролетаріату» в якості «локомотиву революції» мають місце і в сучасних дослідженнях, достатньо протилежних за своїми висновками. Так, П. Бурдьє, зауважуючи про дану проблему, наголошує на «надійності» молоді в якості соціальної бази для будь-яких протестів. Ця «надійність» проявляється в тому, що в них немає нічого, що вони б могли протиставити апарату та організації, виступаючи таким чином «пушечним м'ясом»⁵⁶. Саме тому вони і приймають участь в протестах. Протилежна думка щодо причин участі молоді в діях «нових лівих організацій» зокрема пояснюється на основі емпіричного аналізу виокремлення соціальної бази протестних акцій.

⁵⁴ Там само, 115 с.

⁵⁵ Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования / Дениэл Бедд. - М.: "Academia", 1999.- 42 с.

⁵⁶ Бурдьє П. Делегирование и политический фетишизм // Социология политики / Пьер Бурдьє.- М.: Socio-Logos, 1993, С. 144-159

Протягом проведення дослідження американський вчений К. Калхун приходить до висновку, що більшість учасників таких дій та більшу схильність до протестної поведінки мають відносно молоді, освічені і заможні люди. І саме наявність ресурсів, а не виникнення нових класових конфліктів, пояснює їх революційну позицію⁵⁷. Ця дихотомія наявності/відсутності ресурсів для реалізації протестів, може нівелюватися та прийти до спільного висновку шляхом використання теорії «раціонального вибору». За першу умову ми візьмемо позицію П.Бурдьє про «надійність» молоді, яка діє раціонально, приймаючи участь в протестах, адже їй «нема чого втрачати», вона не обтяжена родиною та може забезпечуватися в крайньому випадку своїми батьками. Позиція ж К. Калхуна, зауважуючи на наявності ресурсів в учасників, не говорить про те, що приймаючи участь в протесті, маніфестувальник може здобути/зберегти свої права, соціальну захищеність більше, ніж якби прийняв негативне рішення. Тому прийдемо до висновку, що участь молоді в «нових лівих» рухах пояснюється як і вільним часом через наявність ресурсів, так і бажанням їх збільшити чи зберегти в разі загрози їх існуванню. Ця теза добре підтверджується в умовах кризи капіталізму, «закручення» соціальних виплат, збільшення розриву між бідними та багатими і неможливістю прямо впливати на владу. Тому протестна поведінка участі в ліво-радикальних організаціях і є раціональною.

Критика капіталізму та репресивної цивілізації. Капіталізм та сучасне буржуазне суспільство стали другим фактором, на якому розвивається критика «нових лівих». При цьому поруч з її соціальною складовою (зменшення соціальних виплат та захисту громадян, необхідність скорочення робочого навантаження) зауважується про культурні (пригнічення індивіда, масова

⁵⁷ Calhoun C. "New Social Movements" of the Early Nineteenth Century / Craig Calhoun // *Repertoires and Cycles of Collective Action* / Ed. M. Traugott. – Durham : Duke University Press, 1995. – P. 173-215.

тотальність, «комфортабельна несвобода»)⁵⁸. Таким чином держава та панівні класи формують «одновимірне» бачення світу, що полягає в наступному:

1. капіталістичне суспільство діє за принципом здобуття абсолютної продуктивності виробництва;
2. орієнтація на продуктивність виробництва створює штучно потреби, ідеї людей, через що поняття приватного простору та індивідуальності нівелюється. Сам же індивід опиняється в полоні системи через постійне продукування розваг та масової індустрії, «механічного конвеєру»;
3. людина не розуміє цієї проблеми та відчуває себе вільною, що призводить до ще більшої репресії, адже потреби не придушуються нею, а стають складовою повсякденного життя «одновимірної людини».

Головна ж проблема полягає в тому, що Г. Маркузе не знаходить шляху яким чином боротися з цими проблемами та повністю їх знищити, через що автор приходять до висновку, який розуміє під собою «Велику Відмову» від більшості благ цивілізації (громадсько-політичних, культурних та соціальних). Натомість принципи «нерепресивної цивілізації» (задоволення власних природних потреб, реалізація та розвиток здібностей) можна впроваджувати в маленьких групах, які будуть намагатися проповідувати та слідкувати ідеям «кращого», на їх думку, суспільства. Тим паче, автор зауважує, що "передумови для поступового скасування репресії створюються досягненнями самої ж репресивної цивілізації"⁵⁹.

Саме тому, аналізуючи рух «нових лівих», можна вести мову про поняття «контр-культури», яке в теорії дослідника Т. Розака розуміється в якості «революційних ідей» щодо панівних принципів у суспільстві. До того ж, автор зазначає, що її впровадження потребує створення, оформлення та прийняття нових цінностей, норм та ідеалів, формування стосунків на основі консенсусу

⁵⁸ Маркузе Г. Эрос и цивилизация. Одномерный человек: Исследование идеологии развитого индустриального общества / Г. Маркузе; Пер. с англ., послесл., примеч. А.А. Юдина; Сост., предисл. В.Ю. Кузнецова. — М: ООО «Издательство АСТ», 2003. — 146 с.

⁵⁹ Там само, 356 с.

та демократичності, виховання «нового типу» людини. Але, за визначенням Т. Розака, контр-культура має протистояти не лише панівним та неправильним, на думку учасників, принципам в суспільстві, але й анти-культурі, яка повністю відкидає всі цінності, що схиляє її до «маніакального нігілізму»⁶⁰. Інші ж дослідники вказують, що термін контркультура вживається тоді, коли існує конфлікт з домінуючими цінностями в суспільстві, коли члени групи залучені до розвитку цих цінностей, а їх норми та ідеали можуть бути зрозумілі лише у відношенні до пануючого оточення та культури⁶¹. Саме тому поняття «контр» має визначатися не тільки його прихильниками, але й ідейними супротивниками. «Опозиційна» культура, насамперед, і хоче такого символічного визнання, адже таким чином вона може вказати на «хвороби» пануючого дискурсу («систему», «попсу» тощо).

Використання ж радикальних та екстремістських засобів, повне відкидання всіх надбань культури чи цивілізації, наприклад, не може призвести до якісних змін в майбутньому через можливе застосування репресії з боку пануючого режиму. Тому в теорії «нових лівих» побутує думка щодо здійснення «культурної революції свідомості» (дана теза добре підтверджується на діяльності досліджуваних в дипломній роботі ліво-радикальних організацій). Американський дослідник Ч. Рейч зауважує, що її реалізація та виховання «нової людини» всередині молодіжних груп буде мати свої наслідки в загальному поширенні цих ідей в майбутньому, що може викликати вже перетворення соціально-економічного та класового характеру в структурі суспільства.⁶² Окрім того, пропонуючи альтернативу пануючому режиму, Г. Маркузе наполягає на неможливості його структурного зруйнування. Саме тому «тією новою Людиною, до можливості якої ми прагнемо, - варто бути вже тут і зараз.»⁶³ Таким

⁶⁰ *Замошкін Ю., Мотрошилова Н.В. "Новые левые", их мысли и настроения // Вопросы философии. - 1971. - № 4. - С. 51.*

⁶¹ Yinger, J. M. *Countercultures: The Promise and Peril of the World Turned Upside Down* / J. Milton Yinger. – New York : The Free Press, 1982. – XI, 371 p. 22-23

⁶² Reich CA *The Greening of America.*- New York: A Bantam Book / P ublished by arrangement with Random House, 1970.- 433 p.

⁶³ Маркузе Г. К ситуации новых левых [Электронный ресурс] / Герберт

чином джерелом соціальної та політичної революції може стати революція культурна, а її провідниками – «вихована інтелігенція»⁶⁴.

Дана теза влучно вписується в розвиток постматеріалістичних цінностей, що панували в русі «нових лівих». За визначенням Encyclopedia Britannica, постматеріалізм – «ціннісна орієнтація, що акцентує себе насамперед на самовираженні індивіда та якості його життя на протиположності матеріалістичним економічній та фізичній захищеності»⁶⁵. Про постматеріальні цінності як такі в наукових колах почали говорити аж наприкінці 70-х після відомої роботи Рональда Франкліна Інглхарта *The Silent Revolution: Changing Values and Political Styles Among Western Publics* (1977). Автор у своїй роботі пише про ті структурні ціннісні зміни, котрі почали відбуватися в західних суспільствах з 70-х років ХХ століття. Зокрема згадується, що ще на початку 70-х поширеними були цінності матеріалістичні, котрі в свій пріоритет ставили, наприклад, економічне зростання та порядок. Постматеріалісти на протиположності таким орієнтаціям вважають за цінності, для прикладу, захист навколишнього середовища, свободу слова, пряму демократію та гендерну рівність⁶⁶. Так, всі ці принципи відображені у програмному документі американських «нових лівих», Порт-Гуронській декларації⁶⁷.

Більше того, постматеріалісти та «нові ліві» зокрема абсолютно не сприймають обмеження особистості, намагаються відійти від релігійного та бюрократичного, так би мовити, снобізму (в даному разі це слід розуміти як певну "режимну контрольованість"). По суті це одна з головних ідей «нових лівих» та подій Травня 1968 р. – на рівні із боротьбою проти бюрократії та за вільне самовизначення. Адже нові ліві виступали не тільки проти конкретної

Маркузе // Скепсис. – Режим доступу: http://sceptis.ru/library/id_2570.html

⁶⁴ Mills C. W. Letter to the New Left [Internet-source] // *New Left Review*.- № 5. September-October 1960. Access: <http://www.marxists.org/subject/humanism/mills-c-wright/letter-new-left.htm>

⁶⁵ Encyclopedia Britannica. Postmaterialism [Internet-source]. Access <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/1286234/postmaterialism>

⁶⁶ Inglehart R. *The Silent Revolution: Changing Values and Political Styles Among Western Publics* [Internet-source] \ Ronald Inglehart. Access: <http://www.foreignaffairs.com/articles/31369/edward-l-morse/the-silent-revolution-changing-values-and-political-styles-among>

⁶⁷ Port Huron Statement of the Students for a Democratic Society [Internet-source]. Access: <http://www.h-net.org/~hst306/documents/huron.html>

політичної системи, а проти всього капіталістичного устрою. Сучасна ж цивілізація розглядається ними як така, що тотально репресує людину та її особистість. Але перед «новими лівими», за визначенням української дослідниці О. Постол, стоїть ряд глобальних проблем сучасного суспільства, які можна об'єднати в 3 групи:

1. есхатологічна: можливість загибелі усього живого на Землі у результаті ядерної війни або екологічної катастрофи;
2. гуманістична: відбувається відчуження людини від її власного тіла, що призводить до атомізації особистості;
3. економічна: принцип приватної власності знову піддається сумнівам, адже сьогодні спостерігається активний процес порушення меж приватної власності⁶⁸.

Але позитивної відповіді на вирішення цього питання Г. Маркузе як один з головних ідеологів «нових лівих» не дає. Суспільство організовується, формує штучні потреби та «одновимірну людину», яка живе в суспільстві «комфортабельної несвободи», а зрозуміти власну приреченість вдається лише одиницям. Саме тому Г. Маркузе та К. Рейч пропонують ідею «Великої відмови» та організації груп контр-культури, що в майбутньому можуть змінити пануючий устрій та соціальний порядок через реалізацію «культурної революції».

2.3 Ідеологічна платформа «нових лівих» в Україні.

Отож, питання аналізу ідеології та програм є пріоритетним в даній роботі, адже дозволяє скласти об'єктивну картину щодо ситуації «нових лівих» в Україні. Адже, по-перше, для груп та ініціатив, що належать до цього руху, проблема збереження ідеологічних принципів стоїть на пріоритетному місці в процесі діяльності. Таким чином «нові ліві» критикують «старих» за втрату їх «революційності» (60-і рр.) чи взагалі «лівизни» як такої (1990-2010), про що було зазначено в теоретичній частині. Якщо ж вони не будуть слідувати

⁶⁸ Постол О. Сучасний лівий радикалізм крізь призму дискурсу постмодерну. // ВІСНИК ДЕРЖАВНОЇ АКАДЕМІЇ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ. – 2011.- №3. – С. 197-200.

ідеологічним принципам, то вони фактично втраять сенс своєї діяльності. Підтверджують цю тезу відповіді, отриманих від експертів: Не розуміння того, що головна функція, практика невеликих лівих організацій полягає в веденні саме теоретичної боротьби, ідеологічної війни з противником, що ніякі ліві не захистять і не звільнять пролетаріат, якщо він не захистить і не звільнить себе сам⁶⁹ Окрім того, цю тенденцію (збереження ідеологічної чистоти) потрібно суворо контролювати, аби максимально зменшити ці розбіжності.

По-друге, питання дослідження програмних документів є важливим, оскільки ідеологічна складова прямим чином впливає на практичну діяльність досліджуваних груп, обрані методи та засоби боротьби та, відповідно, реакцію підтримки/непідтримки з боку громадськості. По-третє, ідеологічні питання часто стають «каменем спотикання» для об'єднання та вироблення спільної політики. Саме тому ці фактори впливають на процес інституалізації «нових лівих» в Україні. Для підтвердження вищенаведених тез поруч з аналізом програмних документів подано історичну ретроспективу, зазначено успішні приклади об'єднання та невдалі розпаду, на що прямий вплив мала ідеологічно-програмна складова «нових лівих».

Як вже зазначалося в теоретичній частині ідеологічно «нові ліві» є дуже розрізненими за багатьма позиціями: засоби боротьби (насильницькі/ненасильницькі, впровадження префігуративної політики, протестна діяльність/ науково-публіцистична), мета діяльності (диктатура пролетаріату, заміщення капіталістичного устрою соціалістичним або комуністичним, необхідність «нової» свідомості та людини чи просто захист прав студента, робітника); ставлення до історії (Радянського Союзу, інших лівих організацій) . Виходячи з цього до «нових лівих» можна віднести групи анархістів, антифашистів, марксистів-ленінців, сталіністів, троцькістів, організації «справжніх» профспілок (переважно анархо-синдикалістського типу), які по своїй суті в Україні належать до цього руху.

Отож, переважна критика «новими лівими» сучасного суспільства в Україні стосується, насамперед, проблемних питань соціального захисту, необхідності дотримання громадянських прав і свобод⁷⁰. До того ж розглядаються принципи антифашизму, політичного радикалізму, боротьби за гендерну рівність та необхідність створення «справжньої» лівої організації на протипагу «старим лівим», що дозволить демаргіналізувати ліву ідею шляхом повернення марксистської методології розкриття сутності сучасних соціальних процесів в політичному просторі України⁷¹⁷².

У всіх програмних документах зауважується про згубність капіталістичної системи виробництва, яка веде до того, що «багаті багатшають, а бідні біднішають, і багаті не поспішають ділитися з бідними»; а слово «реформа» викликає ... побоювання: котре з прав і гарантій відберуть (курсив автора –Ч.С.) ... цього разу⁷³. При цьому «нові ліві» виступають проти будь-якої дискримінації (расової, національної, релігійної), за рівний доступ до соціальних благ, управлінських та економічних можливостей⁷⁴. Очікується, що їх діяльність призведе до створення суспільства без приватної власності, найманої праці, класів та держав, суспільства, в якому людина і людство вільні від економічних і політичних кайданів сучасного світу⁷⁵⁷⁶.

Окрім емоційно-забарвлених тез «нові ліві» висувають конкретні зауваження щодо питань приватизації великих підприємств («Укрзалізниця», Одеського морського порту тощо), що на їх думку, призведе до росту безробіття, зменшення

⁷⁰Профспілка «Захист праці». Статут [Електронний ресурс] // Профспілка «Захист праці».- Режим доступу:<http://zahist.wordpress.com/statut/>

⁷¹ «Боротьба». Манифест [Електронний ресурс] // Організація «Боротьба».- Режим доступу: <http://borotba.org/manifest-proekt.html>

⁷² Боротьба. Про нас [Електронний ресурс] // Організація «Боротьба».- Режим доступу: <http://borotba.org/borotba.html>

⁷³ Манифест лівої опозиції [Електронний ресурс] // Ліва Опозиція.- Режим доступу: http://gaslo.info/?page_id=2

⁷⁴ Антифашистское действие украины [Електронний ресурс] // Антифашистское действие украины.- Режим доступу: <http://antifa-action.org.ua/about>

⁷⁵ АВТОНОМНЫЙ СОЮЗ ТРУДЯЩИХСЯ. ДЕКЛАРАЦИЯ [Електронний ресурс] // АВТОНОМНЫЙ СОЮЗ ТРУДЯЩИХСЯ.- Режим доступу <http://lib-left.org/2011/06/avtonomnyij-soyuz-trudyaschyhsya-deklaratsyya/>

⁷⁶ Организация анархистов «Вольный Союз» [Електронний ресурс] //«Вольный Союз».- Режим доступу: <http://lib-left.org/about/>

заробітних плат, зниження рівня соціального захисту та ліквідації ... прав⁷⁷. «Нові ліві» групи та ініціативи широку увагу приділяють питанням аналізу Податкового, Трудового кодексів, законів про Освіту тощо та виступають/виступали проти їх реалізації у життя. Таку саму позицію займають і профспілки. Так, в декларації Автономного Союзу Трудящих (АСТ) мова іде про те, що правлячий клас експлуатує більшість, користуючись нечуваною розкішшю, в той час коли значна кількість людей планети живе у бідності та злиднях.⁷⁸ До того зауважується, що до того часу коли існують засоби економічної експлуатації, буде продовжуватися і боротьба між класами, через що «клас трудящих покладе край деструктивному і самогубному ладу».

Для того, щоб вирішити ці питання «нові ліві» групи, проголошуючи це у своїх програмах, потребують створення власних ініціатив. Вони мають засновуватися на радикально антикапіталістичному ставленні та пропагуванні самоврядного соціалізму⁷⁹, інтернаціоналізмі, прямій демократії та відсутності ієрархії. Останні 2 принципи є ключовими, адже виходять з критики «старих лівих», через що їх необхідно дотримуватись за будь-яких обставин. Ця «обмеженість» інституалізації проявляється в ідеологічних програмах достатньо чітко. Так, наголошується, що парламентські методи боротьби не є пріоритетними при складанні порядку денного. Будь-яка влада при капіталізмі напряду чи опосередковано підкуплена багатими й відчужена від суспільства своїми надмірними привілеями.⁸⁰ Автономна Спілка Трудящих заявляє, що поєднуватиме створення незалежних організацій, роботу в існуючих профспілках та солідарну підтримку, максимально сприяючи розвитку низової ініціативи трудящих класів та наближенню до сформування суб'єкта

⁷⁷ Кто продает Украину? Политическое заявление объединения «Борьба» [Електронний ресурс] // Організація «Борьба».- Режим доступу: <http://borotba.org/kto-prodaet-ukrainu-politicheskoe-zayavlenie-obedineniya-borotba.html>

⁷⁸ **АВТОНОМНЫЙ СОЮЗ ТРУДЯЩИХСЯ. ДЕКЛАРАЦИЯ** [Електронний ресурс] // **АВТОНОМНЫЙ СОЮЗ ТРУДЯЩИХСЯ.**- Режим доступу <http://lib-left.org/2011/06/avtonomnyij-soyuz-trudyaschyhsya-deklaratsyya/>

⁷⁹ Маніфест лівої опозиції [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://gaslo.info/?page_id=2

⁸⁰ Там само

соціалістичної революції⁸¹. Ініціатива ж «Антифашистська дія в Україні» (Федерація лібертарних антифашистів) наголошує на автономній «локальності» та «незалежності» своїх суб'єктів, що входять у взаємодію рівноправно, без центру влади та ієрархії, а профспілка «Пряма Дія», створюючи низову студентську організацію на горизонтальних принципах координації, бажає поступово заміщати бюрократичний апарат адміністрації та формувати відносини у сфері освіти на засадах рівності, прямої демократії та кооперації^{82,83}.

Окрім того, великої уваги «нові ліві» приділяють створенню лівого дискурсу. Так, існують і плідно працюють незалежні від жодних політичних сил наукові, інформаційні та публіцистичні майданчики лівої думки, представлені Центром Візуальної Культури, інтернет-сайтами «Ліва Справа»⁸⁴, «Ліва»⁸⁵ та журналами «Спільне» і «Політична Критика». Дані ресурси стають чи не єдиними центрами в Україні, де виробляється та впроваджується «критичне ставлення» із залученням різних позицій та поглядів. Дані майданчики корисні, перш за все, тим, що до останнього часу був відсутній якісний лівий аналіз проблем сучасної України, через що відбувався розрив між існуючими лівими теоріями і практикою низових суспільних рухів, яка не отримує задовільного аналізу⁸⁶. Окрім того, ліві ресурси стали каталізаторами дослідження важливих суспільно-політичних проблем для України: комерціалізація освіти, урбанізація простору та її наслідки, криміналізація бідності, класова боротьба, расова, гендерна дискримінація. Таким чином, як зауважується в програмі діяльності журналу «Політична Критика», панівному розумінню поняття «політика», яке стало джерелом усіх бід для українського суспільства, варто протиставити розуміння політики як необхідної дискусії про облаштування спільного світу, що

⁸¹ Що таке Автономна Спілка Трудящих [Електронний ресурс] // Автономна Спілка Трудящих.- Режим доступу: http://avtonomia.net/?page_id=105

⁸² Антифашистское действие украины [Електронний ресурс] // Антифашистское действие украины.- Режим доступу: <http://antifa-action.org.ua/about>

⁸³ Пряма дія [Електронний ресурс] // Студентська Профспілка «Пряма дія».- <http://direct-action.org.ua/about>

⁸⁴ «Ліва справа». Портал українських лівих [Електронний ресурс] // «Ліва справа».- Режим доступу: <http://livasprava.info/pro-nas>

⁸⁵ «Ліва».Інтернет-журнал [Електронний ресурс] // «Ліва».- Режим доступу: <http://liva.com.ua/>

⁸⁶ **Commons/Спільне. Про нас** [Електронний ресурс]. // «Спільне».- **Режим доступу:** http://commons.com.ua/?page_id=414

відбувається не в парламенті чи на екрані телевізора, а в ... щоденних словах і діях⁸⁷.

В цілому, вищенаведена теза гарно ілюструє головний принцип діяльності «нових лівих» ініціатив, який ґрунтується на необхідності запровадження нового суспільного устрою (соціалістичного/ на противагу капіталістичному), повернення принципів прямої демократії. Під цими ідеями об'єднуються всі групи, а «каменем спотикання» та фактором, що заважає інституалізації, стають або теоретичні основи або ставлення до тих чи інших історичних подій. Підтверджується ця ідея пунктами з програми ініціативи «Проти течії» (марксистсько-ленінської за ідеологією). Так, зауважується, що:

1. Від анархістів і лівих соціал-демократів (реформістів) ми відрізняємося, насамперед, тим, що є прихильниками пролетарської революції, диктатури пролетаріату, а вищою формою організації пролетаріату вважаємо політичні партії ленінського типу, об'єднані в комуністичний інтернаціонал;
2. Від сталіністів відрізняємося, насамперед, тим, що заперечуємо можливість побудови соціалізму в одній окремо взятій країні; колективізація та індустріалізація в СРСР здійснили первісне капіталістичне накопичення й заклали основи не соціалізму, а державного капіталізму; Сталінізм ми вважаємо відверто реакційною течією у комуністичному русі й розглядаємо його як різновид реакційного романтизму, шовінізму й соціал-імперіалізму;
3. Від троцькістів відрізняємося, насамперед, тим, що не визнаємо СРСР “деформованою робітничою державою”, а розглядаємо його як державу буржуазну; Радянське суспільство не вважаємо соціалістичним, а державну власність саму по собі не розглядаємо як соціалістичну форму власності; Троцькізм як течія не зміг дати успішних прикладів поєднання боротьби за

⁸⁷ Журнал «Політична Критика [Електронний ресурс] // «Політична Критика».- Режим доступу: <http://vcrc.ukma.kiev.ua/uk/pk/>

комунізм із боротьбою за демократичні свободи, а лише продемонстрував опортуністичне розчинення комуністичної боротьби в загальнодемократичному русі⁸⁸.

Отож, як можна було побачити, ідеологія «нових лівих» є достатньо розрізною. Але проблема полягає в тому, що для того, щоб досягти протилежні цілі, групи, що належать до цього руху, мають використовувати/використовують однакові засоби боротьби: протестна діяльність, підтримка профспілок та незахищених верств населення, організація конференцій, наукова, публіцистична та пропагандистська робота. Роз'єднує їх лише питання та погляди стосовно теорії та історичної спадщини, що виступає фактором «інструменталізації» боротьби, маргіналізації «нових лівих» та, відповідно, створює перешкоди для інституалізації та неможливості широкого об'єднання «нових лівих».

⁸⁸ Оргкомітет «Проти течії». Інформаційний лист [Електронний ресурс] // «Проти течії».- Режим доступу: <http://marksist.blox.ua/2011/07/Proti-techiyi.html>

Розділ 3. Еволюція, сучасний стан та перспективи розвитку нового лівого руху в Україні

3.1 Розвиток нового лівого руху в Україні

Із ідеологічною та системною кризою в Радянському союзі, яка особливо набирала обертів із часів “перебудови” (1985-1991) з’явилась культурна та політична платформа для нових лівих рухів. Слід, додати, що в період появи та зростання руху “нових лівих” на Заході, радянська номенклатура ставилась до них нейтрально та з обережністю, незважаючи на гостру критику протестуючими американської внутрішньої та зовнішньої політики. Пояснюється це як негативним ставленням нових лівих до воєнної інтервенції радянськи військами в Угорщину, подій “Празької весни”, про які згадувалось у першому розділі, так і досить хорошими стосунками противника нових лівих Де Голля із владою СРСР. Тому не дивно, що радянські політичні історики та культурологи в основному розглядали бунти 1960-х років як вияв “інфантильної” та “безглуздої” поведінки дрібнобуржуазної молоді. Як наслідок, праці Герберта Маркузе, Еріка Фромма, Гі Дебора, Жан-Поль Сартра, Ернст Блоха та інших теоретиків руху нових лівих попали під державну цензуру в СРСР⁸⁹.

Соціолог та дослідник нових лівих в Україні Володимир Іщенко виділив три етапи еволюції нових лівих в Україні. Трансформація нових лівих в Україні проходила(та проходить) у контексті лібералізації, впливу західних соціальних та екологічних рухів і, що дуже важливо, у вимірі протестних виступів та демонстрацій в Україні ще з 1990-х років.

Перший етап (1986 – 1991 рр.) характеризувався більше створенням неформальних гуртків та організацій. Нечисленні представники цих осередків були досить активними протестувальниками в численних антирадянських протестах часів перебудови. Незважаючи на занепад ідеологічної платформи Радянського Союзу та ще більшим розвитком підпільної культурної та політичної діяльності, активність комсомольських організацій зростала. В цей же

⁸⁹ <http://day.kyiv.ua/uk/article/nota-bene/paradoks-68-go-bunt-molodoyi-ievropi-proti-sitogo-suspilstva>

період відбулося і формування Конфедерації анархо-синдикалістів, які згодом перейменувались у Конфедерацію анархістів України, що складались із численних дрібніших анархістських об'єднань та були найбільш поширені в Центрі, Сході та Півдні України⁹⁰.

Представники та представниці даних організацій та анархістських осередків в основному сповідували ідеологію схожу на анархо-синдикалізм. Виступаючи проти насильства й терору і також підтримуючи ідеї енвайроменталізму, рівності (в контексті ідеологій вивільнення), анархісти були схожими на своїх поплічників із західних країн, однак із єдиною різницею, що через особливості українського контексту 1990-х років, багато анархістів мали досить чітку національну лінію і вважали себе нащадками козаків(вплив особистості Махна безсумнівно мав значний вплив на формування цього міфу). У міру прагнення до інституціоналізації, яке виразилось у створенні першої анархістської партії “Анархісти України” (лідер В. Чорний)” в незалежній Україні в 1999 році. Ця партія відкинула чимало радикальних ідей та уже визнала приватну власність та партійну систему, однак досі вважаючи державу та бюрократів експлуататорами.

Другий етап (1990-початок 2000-х років) ознаменувався поживленням організацій та осередків “нових лівих” різного напрямлення. Серед політичних та активістських осередків були гуртки та групи троцькістів, анархістів та неомарксистів. Також дуже важливим для розвитку українських нових лівих того періоду було посилення зв'язків із західними новими лівими активістами через участь у конференціях, співпраці організацій та активістів. Не менш важливим є і посилення співпраці та діяльності нових лівих в Україні. В цей же період набувають сили такі основні організації та профспілки нових лівих як-от: “Пряма дія”, “Комбінат революцій”, “Тігра-Нігра”. Створюються і чимало енвайроменталістських, феміністських та антивоєнних ініціатив, представники та представниці яких часто були активістами вищезгаданих студентських профспілок, що також демонструє дуже подібну чутливість українських нових

⁹⁰ http://esu.com.ua/search_articles.php?id=44060

лівих до ідеологій “вивільнення” (рухи направлені на здобуття прав для дискримінованих груп). Для поширення своїх ідей та реформування “старих лівих” деякі представники та представниці цих організацій вступали у КПУ та СПУ⁹¹, однак широкої співпраці не відбулося по причинах бюрократизації та поступового відходу українських лівих партій ідеологічного фундаменту.

Третій етап (кінець 2000-х років) розвивався у гирлі зростання протестної діяльності в Україні. Протести, фокус яких був від соціальних, студентських, робітничих до проти незаконного будівництва, а також знесення об’єктів культурного та рекреаційного значення створили пул, в якому могли розвинути свою діяльність осередки організацій нових лівих. В цей же період збільшується активність лівих у культурній та видавничій діяльності. Зокрема, розвивається журнал соціальної критики “Commons”. З 2008 року починає діяти платформа Центр Візуальної Культури, який став місцем для зустрічі багатьох лівих активістів та активісток. Києво-Могилянська Академія також стає місцем, в якому було помітне скупчення лівих, незважаючи на те, що в академії був і досі є сильний націоналістичний настрій в студентських організаціях⁹².

3.2. Нові ліві після Майдану та перспективи розвитку

Революційні події змінили український політичний спектр і суспільство уникло загрозу встановлення авторитаризму, однак Україна стикнулася із анексією Криму та військовим конфліктом на Сході країни. В силу необхідності підвищувати військові можливості для боротьби на сході, влада дозволила формуватись добровольчим батальйонам, серед яких є і декілька батальйонів, в які влилось чимало представників націоналістичних об’єднань як-от “Правий сектор”. Це призвело до зростання ролі (ультра)правих у суспільному житті, що не могло не вплинути на діяльність нових лівих, які перебувають в антагонізмі із правими.

⁹¹ Іщенко, автореферат, 12-13

⁹² Так само, 12-13

Війна на Сході стала ще однією темою, яка додала певного розбрату серед нових лівих. Однак в цьому випадку уже спостерігається більш чіткий консенсус. Як ми знаємо, антивоєнні настрої, які вилились у демонстрації були одними з перших каталізаторів нового лівого руху на Заході і найбільші нові ліві організації мобілізуватися саме проти мілітаризму провідних держав(або проти В'єтнамської війни). Однак, військовий конфлікт на Сході України отримав у суспільному дискурсі дещо інше означення, а саме як антитерористична операція (АТО) проти бойовиків із сепаратистських незаконних державних утворень. Українські нові ліві організації (в основному ті, що в тій чи іншій мірі підтримували Майдан), окрім “Боротьби”, в цілому сприйняли АТО – як єдину альтернативу у контексті даної ситуації, з якою, на жаль, Україна стикнулася (хоча часто критикуючи роль правих). “Боротьбисти”, в свою ж чергу вважають війну на Сході – як наслідок американського імперіалізму. Новостворені маріонеткові прото-державні утворення ДНР та ЛНР для них є прикладом соціалізму, однак мають певний “потенціал” для соціальних перетворень. Враховуючи, протиріччя, які сталися з цією частиною нового лівого під час подій 2013-2014 “боротьбисти” з упередженнями ставляться до нових перетворень в Україні і іноді навіть брали участь у нечисленних «антифашистських» акціях. Враховуючи, що рух є досі одним із найпопулярнішим серед нових лівих в Україні, то вони досі несуть якесь представлення українських нових лівих закордон, незважаючи на те, що значна частина організацій нових лівих, як уже було згадано раніше, відреклась від боротьбистів. Можна навіть ствердити, що фактори відречення від “боротьбистів” підштовхнули їх до подальшого відсторонення від проукраїнських нових лівих⁹³.

З іншої сторони, більшість організацій нового лівого руху, які підтримували Майдан вбачали дії української армії на Сході, як єдиної з можливих альтернатив (що в принципі і відповідає суспільній думці). Завершення війни для них – це можливість продовжити свою діяльність у більш спокійній Україні (що чітко видно по анкетним опитуванню, де четверо респондентів вказали на конфлікт на

⁹³Ukrainian Left during Maidan and After, p.69-73

Сході як однією з головних проблем сучасної України). В деякій мірі так вони проігнорували фактор депривації серед населення Донбасу як один із чинників виникнення конфліктів на Сході України (як боротьбисти роль мирних протестувальників на Майдані). Можна зробити певний висновок, що незважаючи на більш критичне ставлення нових лівих до багатьох аспектів подій в Україні у пост-майданний період, суперечності, які виникли між ними більше схожі більше на ті, що взагалом виникли в Україні внаслідок конфлікту на Сході. Нові ліві, як і більшість українців не бачили альтернативи АТО (як критично б вони не ставились до подій на Донбасі), тоді як “боротьбисти” відображають ресентимент до нових реалій в Україні, як і значна частина українців на Сході та Півдні. Тобто, цей поділ відображає протиріччя, які виникли в суспільстві загалом, а не тільки в новому лівому русі.⁹⁴

Тим не менш, яку б сторону чи думку не підтримала б та чи інша організація нових лівих, саме вони часто були одні з перших, хто піднімали “табуйовані” питання в українському суспільстві(що і є для них характерним).

Військові баталії на Сході змусили до двох мільйонів людей полишити свої домівки і втекти в різні напрямки. Ворожість та несприйняття “переселенців” зі Сходу були досить частими, а допомога держави недостатня. Саме такі інтелектуальні платформи українських нових лівих як “Спільне”, “Нігіліст”, “Критика” та інші піднімали болючі питання, як дискримінація переселенців із охоплених війною територій, жінок-військових в АТО та порушення прав людини(не тільки у контексті війни). Враховуючи, що в суспільно-політичному дискурсі тематика війни на Сході превалювала, цим тематикам приділяли значно менше увагу, маркуючи їхню недостатню релевантність як “не на часі”.⁹⁵⁹⁶

Війна на Сході, несприятливі економічні та соціальні умови, що в значній мірі виникли внаслідок цих подій поставили ще більше викликів новим лівим.

⁹⁴Ukrainian Left during Maidan and After, p.69-73

⁹⁵<http://commons.com.ua/ru/uchast-zhinok-u-vijskovih-diyah-v-ato/>

⁹⁶<http://commons.com.ua/ru/oleksandra-nazarova-i-maksim-butkevich-ukrayinska-derzhava-povodit-sebe-tak-nache-ne-usvidomila-shho-problema-vimushenih-pereselentsiv-tse-duzhe-nadovgo/>

Зростання ролі ультраправих та подальші вияви загроз з їхньої сторони, маргіналізація лівої ідеології у вирлі анти-комуністичних настроїв та процесу декомунізації мають негативний вплив на розвиток нового лівого руху в Україні, однак, незважаючи на ці несприятливі фактори, відбуваються спроби до певного об'єднання та інституціоналізації нових лівих. У 2015 році, активісти та активістки із численних організацій нових лівих та рух Ліва Опозиція (не плутати із Ліввою Опозицією КПУ) створили партію “Соціальний рух”, мета якої було об'єднання робітників, малих підприємців та інших зацікавлених груп із всієї України за їхні правові та економічні інтереси. Як і чимало нових радикальних лівих партій в світі (особливо в Європі) вони виступають проти неоліберальної економічної політики, олігархізації, несправедливого оподаткування, соціальну та економічну дискримінації жінок, переселенців та інших груп.⁹⁷ До цієї ж тематики слід додати, що респонденти та респондентки в інтернет опитуванні розділилися на рахунок перспектив утворення об'єданого лівого руху в Україні. Одні із впевненістю стверджували про можливість подібної ситуацій та наміри взяти участь в них, в той час як інші або не бачили необхідності в такій альтернативі (переконуючи на користь різноманітного лівого руху) або не уявляли її.

Наразі важко чітко вибудувати перспективу розвитку нових лівих в Україні. З однієї сторони, конфлікт на Сході поставив в пріоритет оборонні цілі для територіальної цілісності. Як наслідок, вповільнюються просування реформ. Роль правих через активну участь у воєнних операціях на Сході України дало додаткових стимулів для посиленні їхньої ролі, що також перешкоджає участі нових лівих.⁹⁸

Декомунізація та маргіналізація лівої ідеології загалом через негативний імідж “старих лівих” недоцільно екстраполюється на нових лівих, що може негативно посприяти на потенційне подальше розширення соціальної бази.

⁹⁷<http://rev.org.ua/12-punktiv/>

⁹⁸<http://cslr.org.ua/ultrapravi-vse-chastishe-stayut-dzherelom-nasilstva-pid-chas-protestiv/>

Проте з іншої сторони, існує можливість наростання депривації через погіршення економічних умов, яке особливо гостро стоїть у розрізі падіння економіки та скорочення соціальних виплат. Натомість, корупція досі залишається однією з основних проблем в Україні, що не може довго виправдовуватись військовим протистоянням. Єдині позитивні зміни зазвичай впроваджуються зусиллями неурядових організацій.⁹⁹ Останні офшорні скандали представників української політичної еліти тільки посилюють релевантність цієї теми.¹⁰⁰ Маючи успішний досвід мобілізації студентів та працівників, у нових лівих є можливість організувати протести проти скорочення державних видатків у соціальні сфери. Наразі, в Україні немає масових соціальних протестів соціального характеру, однак важко прогнозувати про їхнє потенційне виникнення.

Як ми зазначали, війна на Сході України безумовно “витіснила” чимало інших проблем із суспільно-політичного дискурсу, однак запити на просування ідей прав людини, гендерної рівності, екологічних та інших питань також мають потенціал посилення артикуляції у зв’язку із поступовою лібералізацією соціальних питань в Україні.

Деякі українські експерти наголошували на потенціал включення нових лівих у політичне життя. До прикладу, Володимир Іщенко для британської газети “TheGuardian” коментував, що декомунізація та заборона КПУ (яку він гостро розкритикував) звільняють шлях для нових лівих в Україні, які можуть незалежною лівою партією.¹⁰¹ На цьому і наголошують численні активісти нових лівих організацій.

⁹⁹<http://www.economist.com/news/europe/21697000-ukraine-broken-its-civic-activists-are-trying-build-new-country-clean-up-crew?spc=scode&spv=xm&ah=9d7f7ab945510a56fa6d37c30b6f1709>

¹⁰⁰<http://www.theguardian.com/news/2016/apr/04/panama-papers-ukraine-petro-poroshenko-secret-offshore-firm-russia>

¹⁰¹<http://www.theguardian.com/world/2015/dec/18/ukraine-communist-party-ban-hysteria>

Висновки

У даній кваліфікаційній роботі було поставлено таку мету, як розкрити особливості молодіжної політичної лівої контркультури і "нових лівих" як важливішою її ідеологічної складової. Перш ніж перейти до основного дослідження нових лівих та їхнього культурно-історичного феномену, нам потрібно було проаналізувати їхні ключові ідеологічні засади, описати та дослідити нових лівих, саме, як рух, спираючись на їхні маніфести та ідеї. В останньому розділі уже безпосередньо досліджено стан, перспективи та фактори, що впливають на інституціоналізацію та розвиток нових лівих в Україні. На основі вище викладеного ми дійшли до таких результатів:

1. Охарактеризовано теорії, що формували ідеологічні засади "нових лівих" (Г. Дебор, Г. Маркузе, Т. Адорно, Т. Роззак) та концепції, що переосмислювали їх досвід з позиції сучасних реалій (І. Валлерстайн, Е. Гобсбаум, А. Турен). Розуміння того, що нові ліві не є продовженням старих (ортодоксальних) лівих рухів. Отже, нові ліві надихалися не так побудовою типового «соціалістичного раю», як ідеями та образами Культурної Революції Мао, латиноамериканської гірільї та боротьбою за свободу народів далекого сходу (В'єтнам, Камбоджа тощо)
2. Окреслено розвиток та підйом нових лівих рухів під час відомих протестних 60тих, усвідомлення того, що, як не дивно, створенню нових лівих сприяла не умовна криза, а саме післявоєнний підйом та економічний зріст по всій Європі, антивоєнні мітинги та розуміння того, що класичний марксизм (в обличчі СРСР) перетворився на звичайний репресивний апарат та бюрократичну машину
3. Висвітлено причини зародження лівого тероризму на прикладі РАФ, Червоних Бригад, «Везерменів», Чорних Пантер, як рухів, які відмовилися від мирних протестів, переходячи у підпілля та використовуючи збройну боротьбу та терор, як зброю, вважаючи, що протести просто «купають» за допомогою незначних поступок, як з прикладом Червоного травня у Парижі.

4. Розкрито виникнення і сучасний стан лівої політичної контркультури в Україні. Розвиток та становлення нового лівого руху в Україні мав свої особливості в порівнянні із Заходом. Перші українські ініціативи нових лівих почали з'являтися з часів перебудови у Радянському Союзі. В силу поширення ідей західних суспільно-політичних рухів та лібералізації, нові ліві отримали суспільну та культурну платформу. З початку 2000-х вони організовувались у осередки та організації, однак зберігали розпорошеність незважаючи на невелику кількість прихильників та концентрування в Києві та великих містах України. У 2000-х роках такі організації та громадські ініціативи як-от “Збережи старий Київ”, “Пряма дія” та багато інших дещо менш впливових організацій відігравали дуже вадливу роль у громадському житті, борючись проти незаконних забудов, комерціалізації освіти, права найманих робітників, гендерної рівності та інші активності.
5. Проаналізовано теорії та засади нових лівих через призму переосмислення їх ідей у сучасних реаліях. Варто зазначити, що, як було описано у самій кваліфікаційній роботі у першому та другому розділі, нові ліві були хаотичним та місцями нескоординованим рухом, відкидаючим партійні ідеології та бюрократизацію. Нові ліві надихались ідеями Сартра, Адорно, Маркузе, Валлерстайна, Гі Дебора та інших. Їхні ідеї так само критикували суспільство споживання, бюрократизацію та культурну деградацію через призму глобалізації. Особливо важливими, окрім деборівського «спектаклю» досить впливовими стали ідеї Маркузе в «Одновимірній людині» та її «репресивної толерантності», які і вплинули на антисистемні погляди нових лівих. У сучасному контексті ці ідеї також переосмислюються, враховуючи сучасні виклики: криза ідеологій, криза ідентичності тощо. Тому ідеологічна база нових лівих залишається актуальною як у плані критичного аналізу, так і, можливо, пошуку альтернативних шляхів.

6. Концептуалізовано та розкрито поняття молодіжної політичної лівої контркультури і суспільно-політичного руху "нових лівих". За допомогою аналізу робіт Розака та Маркузе було зрозуміло, що тогочасна молодь, натхненна лівими ідеями та культурною революцією Мао Цзедуна протиставляли себе, свій рух та свою культуру (на прикладі хіппі, описаного в розділі 1, як опозицію глобалізації та культурній технократизації, що, власне, і породило нову ліву молодіжну політичну контркультуру.

Список використаних джерел

1. Енциклопедія Політичній Думки /електронне джерело: <https://entsiklopediya-politichnoi-dumki.slovaronline.com/226-%D0%9D%D0%9E%D0%92%D0%86%20%D0%9B%D0%86%D0%92%D0%86>
2. Маркузе Г. (Одновимірна людина) 1964
3. Дебор Г. Общество спектакля.,1969
4. Adorno an Marcuse, Briefwechsel, 1969
5. T. Adorno, Negative Dialektik, Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1966
6. Horkheimer & Adorno, Dialektik der Aufklärung, Amsterdam: Querido, 1947
7. Adorno, Gesammelte Schriften, Bd. 3, Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1972
8. Sartre, L'Existentialisme est un humanisme, Paris: Nagel, 1946
9. Roszak, The Making of a Counter Culture, Garden City, NY: Doubleday, 1969
10. Гомза І. Суспільнополітичні рухи навчальний посібник
11. http://shodhganga.inflibnet.ac.in/bitstream/10603/555/7/07_chapter1.pdf
12. Public Trust in Government: 1958-2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.people-press.org/2014/11/13/public-trust-in-government/>
13. SDSandWhyItFailed, David Barber, p 53-62
14. <https://www.britannica.com/topic/1960s-counterculture>

15. Gair C. The American Counterculture / Christopher Gair.. – 168с.
16. France-Soir, 1968
17. Touraine, 1971
18. Доган, 1984
19. Гілчер-Холті та Маттерн, 1998
20. <https://www.britannica.com/topic/Weathermen>
21. The Federal Republic of Germany and left wing terrorism Amador, Brian S. Monterey, California. Naval Postgraduate School
22. <https://www.the-berlin-wall.com/videos/the-death-of-benno-ohnesorg-574/>
23. Smith J. Moncourt A. the red army faction: a documentary history volume 1PROJECTILES for the PEOPLE
24. Christina L. Stefanik WEST GERMAN TERROR: THE LASTING LEGACY OF THE RED ARMY FACTION August 2009
25. Weinberg, Leonard, and William Lee Eubank. The Rise and Fall of Italian Terrorism. Westview Press, 1987.
26. Drake, Richard. The Revolutionary Mystique and Terrorism in Contemporary Italy. Indiana University Press, 1989.
27. Ginsborg, Paul. A History of Contemporary Italy: Society and Politics, 1943–1988. Penguin Books, 1990.
28. Постол О. Сучасний лівий радикалізм крізь призму дискурсу постмодерну. // ВІСНИК ДЕРЖАВНОЇ АКАДЕМІЇ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ. – 2011.- №3. – С. 197-200
29. Іщенко В. Нові ліві як суспільний рух у суспільстві, що трансформується: на прикладі України: дис... кандидата... соціологічних наук: / Іщенко Володимир Олександрович.- К., 2011. – 79 с.
30. Кнэхт И.П. Идеология и практика леворадикального движения как проекция постмодернизма / И.П. Кнэхт / Политическая идеология в современном мире. Сборник научных трудов. – М.: ИНИОН РАН, 2003. – С.92 – 108.

31. Тарасов А. Революция не всерьез: штудии по теории и истории квазиреволюционных движений / Александр Тарасов. – Екатеринбург : Ультра.Культура, 2005. – 528 с.
32. Іщенко В. Нові ліві як суспільний рух у суспільстві, що трансформується: на прикладі України: дис... кандидата... соціологічних наук: / Іщенко Володимир Олександрович.- К., 2011. – 91 с.
33. Touraine, Alain, The May Movement: Revolt and Reform, New York, 1979, p. 81.
34. Хобсбаум Э. Эпоха крайностей. / Эрих Хобсбаум. – Москва: Издательство Независимая газета. – С. 472.
35. Климко С. Червоний травень [Електронний ресурс] / Климко Сергій.- Режим доступу <http://infoporn.org.ua/2008/04/30/chervoniy-traven/>
36. Телевич А. Май 1968-го [Електронний ресурс] / Александр Телевич.- Режим доступу:<http://www.3dway.org/node/6903>
37. Чемерис В. 40 років революції [Електронний ресурс] / Владимир Чемерис. Режим доступу: http://www.livasprava.in.ua/archive/index.php?option=com_content&view=article&id=953:40-nm&catid=21:ss
38. Маркузе Г. К ситуации новых левых [Электронный ресурс] / Герберт
- 39.Маркузе // Скепсис. – Режим доступу: http://scepsis.ru/library/id_2570.html
40. Валлерстайн И. После либерализма / Иммануил Валлерстайн; [пер. с англ Б. Кагарлицкого] - М: Едиториал УРСС, 2003. – 52 с.
41. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования / Дениэл Бедд. - М.: “Academia”, 1999.- 42 с.
42. Calhoun С. “New Social Movements” of the Early Nineteenth Century /
- 43.Craig Calhoun // Repertoires and Cycles of Collective Action / Ed. M. Traugott. –
- 44.Durham : Duke University Press, 1995. – P. 173-215.
45. Маркузе Г. Эрос и цивилизация. Одномерный человек: Исследование идеологии развитого индустриального общества / Г. Маркузе; Пер. с

англ., послесл., примеч. А.А. Юдина; Сост., предисл. В.Ю. Кузнецова.—
М: ООО «Издательство АСТ», 2003. — 146 с.

46. Замошкин Ю., Мотрошилова Н.В. "Новые левые", их мысли и настроения // Вопросы философии. - 1971. - № 4. - С. 51.
47. Yinger, J. M. Countercultures: The Promise and Peril of the World Turned
48. Upside Down / J. Milton Yinger. – New York : The Free Press, 1982. – XI, 371 p. 22-23
49. Reich CA The Greening of America.- New York: A Bantam Book / Published by arrangement with Random House, 1970.- 433 p.
50. Mills C. W. Letter to the New Left [Internet-source] // New Left Review.- № 5. September-October 1960.
Access: <http://www.marxists.org/subject/humanism/mills-c-wright/letter-new-left.htm>
51. Encyclopedia Britannica. Postmaterialism [Internet-source].
Access <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/1286234/postmaterialism>
52. Inglehart R. The Silent Revolution: Changing Values and Political Styles Among Western Publics [Internet-source] \ Ronald Inglehart.
Access: <http://www.foreignaffairs.com/articles/31369/edward-l-morse/the-silent-revolution-changing-values-and-political-styles-among>
53. Port Huron Statement of the Students for a Democratic Society [Internet-source]. Access: <http://www.h-net.org/~hst306/documents/huron.html>
54. Профспілка «Захист праці». Статут [Електронний ресурс] // Профспілка «Захист праці».- Режим доступу:<http://zahist.wordpress.com/statut/>
55. «Боротьба». Манифест [Електронний ресурс] // Організація «Боротьба».- Режим доступу: <http://borotba.org/manifest-proekt.html>
56. Боротьба. Про нас [Електронний ресурс] // Організація «Боротьба».- Режим доступу: <http://borotba.org/borotba.html>
57. Маніфест лівої опозиції [Електронний ресурс] // Ліва Опозиція.- Режим доступу: http://gaslo.info/?page_id=2

58. Антифашистское действие украины [Электронный ресурс] // Антифашистское действие украины.- Режим доступа: <http://antifa-action.org.ua/about>
59. АВТОНОМНЫЙ СОЮЗ ТРУДЯЩИХСЯ. ДЕКЛАРАЦИЯ [Электронный ресурс] // АВТОНОМНЫЙ СОЮЗ ТРУДЯЩИХСЯ.- Режим доступа <http://lib-left.org/2011/06/avtonomnyij-soyuz-trudyaschyhsya-deklaratsyya/>
60. Организация анархистов «Вольный Союз» [Электронный ресурс] //«Вольный Союз».- Режим доступа: <http://lib-left.org/about/>
61. Кто продает Украину? Политическое заявление объединения «Боротьба» [Электронный ресурс] // Організація «Боротьба».- Режим доступа: <http://borotba.org/kto-prodaet-ukrainu-politicheskoe-zayavlenie-obedineniya-borotba.html>
62. Маніфест лівої опозиції [Электронный ресурс].- Режим доступа: http://gaslo.info/?page_id=2
63. Що таке Автономна Спілка Трудящих [Электронный ресурс] // Автономна Спілка Трудящих.- Режим доступа: http://avtonomia.net/?page_id=105
64. Антифашистское действие украины [Электронный ресурс] // Антифашистское действие украины.- Режим доступа: <http://antifa-action.org.ua/about>
65. Пряма дія [Электронный ресурс] // Студентська Профспілка «Пряма дія».- <http://direct-action.org.ua/about>
66. «Ліва справа». Портал українських лівих [Электронный ресурс] // «Ліва справа».- Режим доступа: <http://livasprava.info/pro-nas>
67. «Ліва».Интернет-журнал [Электронный ресурс] // «Ліва».- Режим доступа: <http://liva.com.ua/>
68. Commons/Спільне. Про нас [Электронный ресурс]. // «Спільне».- Режим доступа: http://commons.com.ua/?page_id=414
69. Журнал «Політична Критика [Электронный ресурс] // «Політична Критика».- Режим доступа: <http://vcrc.ukma.kiev.ua/uk/pk/>

70. Оргкомітет «Проти течії». Інформаційний лист [Електронний ресурс] // «Проти течії».- Режим доступу: <http://marksist.blox.ua/2011/07/Proti-techiyi.html>
71. Парадокси 68-го: бунт молодії Європи проти ситого суспільства// Режим доступу: <http://day.kyiv.ua/uk/article/nota-bene/paradoks-68-go-bunt-molodoyi-ievropi-proti-sitogo-suspilstva>
72. http://esu.com.ua/search_articles.php?id=44060
73. Іщенко В. Автореферат дисертації на здобуття ступеню кандидата соціологічних наук. – Київ, видавництво «Дух і Літера», 2007.
74. Ishchenko V. [Towards the Abyss: Ukraine from Maidan to War](#). — London — New York: Verso Books, 2024. — 192 p., [ISBN 9781804295540](#)
75. Участь жінок у військових діях в АТО// Режим доступу: <http://commons.com.ua/ru/uchast-zhinok-u-vijskovih-diyah-v-ato>
76. Назарова О. і Буткевич М. Українська держава поводить себе так, наче не усвідомила, що проблема вимушених переселенців- це надовго// Режим доступу: <http://commons.com.ua/ru/oleksandra-nazarova-i-maksim-butkevich-ukrayinska-derzhava-povodit-sebe-tak-nache-ne-usvidomila-shho-problema-vimushenih-pereselentsiv-tse-duzhe-nadovgo/>
77. План соціальних змін електронне джерело, доступ до ресурсу: <http://rev.org.ua/12-punktiv/>
78. Ультраправі все частіше стають джерелом насильства під час протестів// Режим доступу: <http://cslr.org.ua/ultrapravi-vse-chastishe-stayut-dzherelom-nasilstva-pid-chas-protestiv/>
79. Ukraine broken its civic activists are trying build new country clean up// Режим доступу: <http://www.economist.com/news/europe/21697000-ukraine-broken-its-civic-activists-are-trying-build-new-country-clean-up-crew?spc=scode&spv=xm&ah=9d7f7ab945510a56fa6d37c30b6f1709>
80. Ukraine’s leader set up secret offshore firm as battle raged with Russia <http://www.theguardian.com/news/2016/apr/04/panama-papers-ukraine-petro-poroshenko-secret-offshore-firm-russia>

81. Volodymyr Ishchenko Kiev has a nasty case of anti-communist hysteria <http://www.theguardian.com/world/2015/dec/18/ukraine-communist-party-ban-hysteria>

Анотація

«Молодіжна політична ліва контркультура сучасності». Дипломна робота освітнього рівня – бакалавр. Спеціальність – 052 Політологія. Київ 2025

Бакалаврська робота присвячена дослідженню та аналізу виникнення нових лівих молодіжних контркультур. Для успішного досягнення поставленої мети в теоретичному розділі розглянуто літературу ключових діячів та мислителів, якими надихалися та продовжують надихатися нові ліві, а саме: розглянуто тлумачення та походження слова «контркультура» в роботах Роззака та Маркузе. Дослідження передбачає постановку і розкриття таких питань, як саме зародилися нові ліві ідеї в Європі після Другої світової війни та до чого вони призвели у наші дні? Що саме сприяло їхньому утворенню та як змінювалася їхня політика, риторика та маніфести? Якою мірою залучена українська молодь до молодіжної лівої контркультури?

Результатом дослідження стало розкриття виникнення і сучасний стан лівої політичної контркультури в Україні, концептуалізація та розкриття понять молодіжної політичної лівої контркультури і суспільно-політичного руху "нових лівих", аналіз теорії та засади нових лівих через призму переосмислення їх ідей у сучасних реаліях. Висвітлено причини зародження лівого тероризму на прикладі РАФ, Червоних Бригад, «Везерменів», Чорних Пантер, а також охарактеризовано теорії, що формували ідеологічні засади "нових лівих" (Г. Дебор, Г. Маркузе, Т. Адорно, Т. Роззак) та концепції, що переосмислювали їх досвід з позиції сучасних реалій (І. Валлерстайн, Е. Гобсбаум, А. Турен).

Ключові слова: нові ліві, контркультура, суспільство споживання, політика незгоди.